

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ŁOWIECTWA W POLSCE DO ROKU 2030 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2035

ZAANGAŻOWANIE

WSPÓŁPRACA

ODPOWIEDZIALNOŚĆ

NACZELNA RADA ŁOWIECKA
ZARZĄD GŁÓWNY PZŁ
WARSZAWA 2024

Polski Związek Łowiecki

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ŁOWIECTWA W POLSCE DO ROKU 2030 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2035

OPRACOWANIE NA PODSTAWIE WYTYCZNYCH UCHWAŁY
XXIV NADZWYCZAJNEGO KRAJOWEGO ZJAZDU DELEGATÓW Z 2019 R.
W SPRAWIE USTALENIA KIERUNKÓW DZIAŁANIA ZRZESZENIA

WARSZAWA 2024

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	3
Od autorów	4
Cele Strategii	5
1. ZAŁOŻENIA STRATEGII	7
1.1. Uwarunkowania prawne	7
1.2. Innowacyjne podejście	9
1.3. Zakres i założenia Strategii	10
2. OBECNY STAN I PRZYSZŁOŚĆ ZRZESZENIA	12
2.1. Analiza SWOT Zrzeszenia	12
2.2. Diagnoza organizacji	13
2.3. Trendy i scenariusze w otoczeniu zewnętrznym. Interesariusze	15
2.4. Misja i wizja Zrzeszenia	20
3. WYZWANIA, CELE I ZADANIA STRATEGICZNE	21
3.1. Wyzwania i cele strategiczne w ujęciu syntetycznym	21
3.2. Nadrzędne zasady zrównoważonego łowiectwa – dekalog prawego myśliwego	23
3.3. CEL 1. Wymiar przyrodniczy – zachowanie różnorodności biologicznej i ochrona siedlisk	24
3.4. CEL 2. Wymiar gospodarczy – trwała współpraca na rzecz zachowania zasobów przyrody i zarządzania populacjami dzikich zwierząt	30
3.5. CEL 3. Wymiar społeczny – pozytywny wizerunek – służyć przyrodzie i społeczeństwu	31
3.6. CEL 4. Wymiar organizacyjny – nowoczesne przywództwo i skuteczna realizacja zadań	36
3.7. Strategiczne zadania	40
3.8. Instrumenty organizacyjne w systemie realizacji Strategii	44
ANEKSY	
1. POSTULATY PZŁ	45
2. WYKAZ PLANÓW DZIAŁAŃ	46
Skróty	46
Słownik	47

SŁOWO WSTĘPNE

Drogie Koleżanki i Drodzy Koledzy!

„100 lat za nami, wieki przed nami”. Słowa te traktujemy ze szczególną odpowiedzialnością. Motywowani koniecznością przekazania następnym pokoleniom dziedzictwa narodowego, jakim jest polskie łowiectwo i jego ogromny wkład w ochronę polskiej przyrody i kulturę, z zadowoleniem przyjęliśmy inicjatywę okręgu poznańskiego PZŁ w sprawie powołania zespołu, który przygotował główne założenia wyjątkowego w naszej historii dokumentu nazwanego „Strategią zrównoważonego łowiectwa w Polsce do roku 2030 (z perspektywą do roku 2035)”.

Dokument ten jest efektem nie tylko szczególnej refleksji i troski o przyszłość łowiectwa w Polsce, ale też wyrazem ducha pracy organicznej, opartego na solidarności społecznej, odpowiedzialności za przyszłe pokolenia i woli współpracy dla wspólnego dobra, jakim jest ojczysta przyroda. Nie skrywamy również ambicji naszego Zrzeszenia stania się krajowym liderem koniecznych zmian w obszarze ochrony i zarządzania zasobami przyrodniczymi, aby sprostać wyzwaniom współczesności.

Nasza strategia zostaje przyjęta do realizacji przez Zarząd Główny, wszystkie okręgi PZŁ oraz w ramach działalności wojewódzkich rad łowieckich, które mamy nadzieję powołać w niedługim czasie. Stanowią one mają platformę współpracy, wymiany doświadczeń oraz wiedzy na poziomie regionalnym. Idea nowych rad wojewódzkich, mimo że nie stanowią one obecnie statutowego organu Zrzeszenia, zakłada, że będą organami koordynującymi współpracę z organami administracji publicznej szczebla wojewódzkiego, zachowując przy tym autonomię poszczególnych okręgów.

Strategia powstała przy czynnym udziale myśliwych i ekspertów, którzy służyli swoją radą, wyrażając opinie we wszystkich obszarach, które objął nasz dokument. Za to należą się Wam, Drogie Koleżanki i Drodzy Koledzy, serdeczne podziękowania. Wiemy, że to Wy wykonujecie trudną i odpowiedzialną pracę na rzecz polskiego łowiectwa, na co dzień przebywając w łowisku i reprezentując nasze Zrzeszenie na różnych forach: w pracy, w szkole, na uczelni, w życiu społecznym i rodzinnym. Mamy wielką nadzieję, że dzięki tej strategii będziemy wspólnie mogli osiągnąć nasze ambitne cele, które umocnią nasze Zrzeszenie, jak też przyczynią się do utrwalenia wizerunku myśliwych jako strażników polskiej przyrody. Niech tytułowe wezwanie do zaangażowania, współpracy i odpowiedzialności pobudzi nas do refleksji nad koniecznością ścisłej współpracy w braterskiej atmosferze, w duchu wielkiej odpowiedzialności za polskie łowiectwo i przyrodę w tych szczególnie trudnych czasach.

Na chwałę polskiego łowiectwa!

Darzbór!

Eugeniusz Grzeszczak
Przewodniczący Zarządu Głównego PZŁ

Marcin Możdżonek
Prezes Naczelnej Rady Łowieckiej

OD AUTORÓW

Drogie Koleżanki i Drodzy Koledzy!

Niniejszy dokument jest wynikiem wieloletnich dyskusji dotyczących kierunków rozwoju łowiectwa w Polsce. Przystępując do jego opracowania autorzy oparli Strategię na pryncypiach wyrażonych w uchwale Krajowego Zjazdu Delegatów, określających, że PZŁ jest jedyną organizacją łowiecką w Polsce, gospodarka łowiecka prowadzona jest w dużych obwodach a zwierzyna w stanie wolnym jest własnością Skarbu Państwa.

Znamy postulaty zmiany modelu łowiectwa w naszym kraju. Przeprowadzona analiza ryzyka potwierdziła jednak, że wymienione wyżej pryncypia umożliwiają Zrzeszeniu rozwój. Głównym wyzwaniem PZŁ jest postawa i zaangażowanie ludzi, a nie model łowiectwa. Najpierw należy udowodnić swoją codzienną pracą, że łowiectwo jest niezbędne dla ochrony zasobów przyrody, a dopiero gdy zyskamy szersze poparcie społeczne, można rozważyć modyfikacje istniejącego modelu łowiectwa. Zacznijmy więc zmiany od siebie.

Chcielibyśmy, aby Strategia była impulsem do podjęcia kompleksowych działań w całym Zrzeszeniu. Zachęcamy do zapoznania się z jej treścią, prosimy o życzliwą interpretację, życząc satysfakcji z pracy na rzecz przyrody.

W imieniu autorów
dr Szymon Hatłas
przewodniczący zespołu
opracowującego Strategię

CELE STRATEGII

PRZYRODA

ZACHOWANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

WSPÓŁPRACA

ZE WSZYSTKIMI INTERESARIUSZAMI

WIZERUNEK

CODZIENNA PRACA NA RZECZ PRZYRODY I UZYSKANIE SZEROKIEJ SPOŁECZNEJ AKCEPTACJI DLA ŁOWIECTWA

ORGANIZACJA

SAMODOSKONALENIE, EFEKTYWNA STRUKTURA, NOWOCZESNE PRZYWÓDZTWO

CZYM JEST ZRÓWNOWAŻONE ŁOWIECTWO?

Zgodnie z założeniami Konwencji berneńskiej o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk (ratyfikowana przez Polskę w 1995 r.) oraz definicją przyjętą w Europejskiej Karcie Łowiectwa i Różnorodności Biologicznej (2007), **zrównoważone łowiectwo to użytkowanie gatunków łownych oraz ich naturalnych siedlisk w taki sposób i z taką intensywnością, aby nie powodować trwałego spadku różnorodności biologicznej albo nie utrudniać jej odtwarzania**. Dzięki temu możliwe jest zachowanie potencjału bioróżnorodności w stanie odpowiadającym potrzebom i aspiracjom obecnych oraz przyszłych pokoleń, a także utrzymanie statusu wykonywania polowania jako akceptowanej działalności społecznej, gospodarczej i kulturowej. Zrównoważone łowiectwo gwarantuje ochronę populacji dzikich gatunków oraz ich siedlisk, przynosząc korzyści całemu społeczeństwu oraz zwiększając potencjał ekosystemów do wykorzystania przez pozostałych uprawnionych uczestników procesu zarządzania zasobami przyrody.

Polowanie to oparta na tradycji i etyce, legalna a zarazem najskuteczniejsza metoda zarządzania populacjami zwierząt. Wpisane w całość działalności łowieckiej, stanowi unikalny i niezastąpiony sposób zachowania (conservation) zasobów przyrodniczych.

W kontekście etosu myśliwskiego oraz zasad wynikających z norm prawnych, wspomniane w definicji „użytkowanie” nakłada na myśliwych nie tylko obowiązek czynnej ochrony danych gatunków łownych i chronionych oraz ich siedlisk, ale również daje możliwość pozyskania gatunków łownych w celu regulacji liczebności populacji dla zachowania odpowiedniej kondycji osobniczej oraz równowagi międzygatunkowej, pozyskania dziczyzny czy trofeów – zgodnie z zasadą sprawiedliwego podziału korzyści wśród grup korzystających z zasobów przyrodniczych.

UŻYTKOWANIE	ZACHOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY (BIORÓŻNORODNOŚCI)	UTRZYMANIE AKCEPTACJI ŁOWIECTWA JAKO AKTYWNOŚCI
– gatunków łownych	– dla obecnych pokoleń	– społecznej
– siedlisk	– dla przyszłych pokoleń	– gospodarczej
– ochrona i pozyskanie		– kulturowej

Zakres pojęcia „zrównoważone łowiectwo”

ŁOWIECTWO W SZEROKIM ZNACZENIU

STRZELECTWO MYŚLIWSKIE
ŁUCZNICTWO
SOKOLNICTWO

SYGNALISTYKA I MUZYKA MYŚLIWSKA
JĘZYK ŁOWIECKI
LITERATURA ŁOWIECKA

KYNOLOGIA ŁOWIECKA

NAUKA I KSZTAŁCENIE W ZAKRESIE
ŁOWIECTWA I OCHRONY PRZYRODY

WSPÓŁPRACA NA RZECZ PRZYRODY
Z INNYMI INTERESARJUSZAMI

DZIAŁANIA NA RZECZ LOKALNYCH
SPOŁECZNOŚCI

KOLEKCJONERSTWO
I WYSTAWIENNICTWO ŁOWIECKIE

SZTUKA O TEMATYCE MYŚLIWSKIEJ

KUCHNIA MYŚLIWSKA I POLSKIE
TRADYJCJE KULINARNE

PROMOCJA ŁOWIECTWA I DZIAŁAŃ NA
RZECZ CZYNNEJ OCHRONY ZASOBÓW
PRZYRODNICZYCH

OCHRONA DZIEDZICTWA

KULT MYŚLIWSKI ORAZ INNE
PRZEJAWY KULTURY ŁOWIECKIEJ

ŁOWIECTWO W UJĘCIU WĘZSZYM

CZYNNNA OCHRONA I ZACHOWANIE RÓŻNORODNOŚCI
ZWIERZĄT ŁOWNYCH I CHRONIONYCH
OCHRONA SIEDLISK ORAZ POPRAWA WARUNKÓW
BYTOWANIA ZWIERZYN
ZARZĄDZANIE POPULACJAMI ZWIERZĄT, W TYM
PLANOWANIE ŁOWIECKIE
MONITORING LICZEBNOŚCI ZWIERZĄT ŁOWNYCH
I CHRONIONYCH

ELIMINACJA INWAZYJNYCH GATUNKÓW OBcych
I REDUKCJA DRAPIEŻNIKÓW
HODOWLA I INTRODUKCJA ZWIERZYN
EDUKACJA ŁOWIECKA I PRZYRODNICZA
SZKOLENIE MYŚLIWYCH

ZAPOBIEGANIE ORAZ LIKWIDACJA SZKÓD
I WYWRZĄDZANYCH PRZEZ ZWIERZYNĘ W ROLNICTWIE
LEŚNICTWIE

BADANIA PRZYRODNICZE, W SZCZEGÓLNOŚCI
DOTYCZĄCE GATUNKÓW ŁOWNYCH
PRAWO ŁOWIECKIE

MYŚLISTWO I POLOWANIE

ORGANIZACJA, TRADYCJE, ZWYCZAJE I ETYKA
BRONĀ, AMUNICJA, WYPOSAŻENIE, POJAZDY
TURYSTYKA MYŚLIWSKA
TROFEISTYKA I POZYSKIWANIE DZICZYNY
ODSTRZAŁ (BRONĀ PALNA/ŁUK) | ŁOWY Z PTAKAMI | ODŁÓW

Wielowymiarowe znaczenie łowiectwa i myślistwa

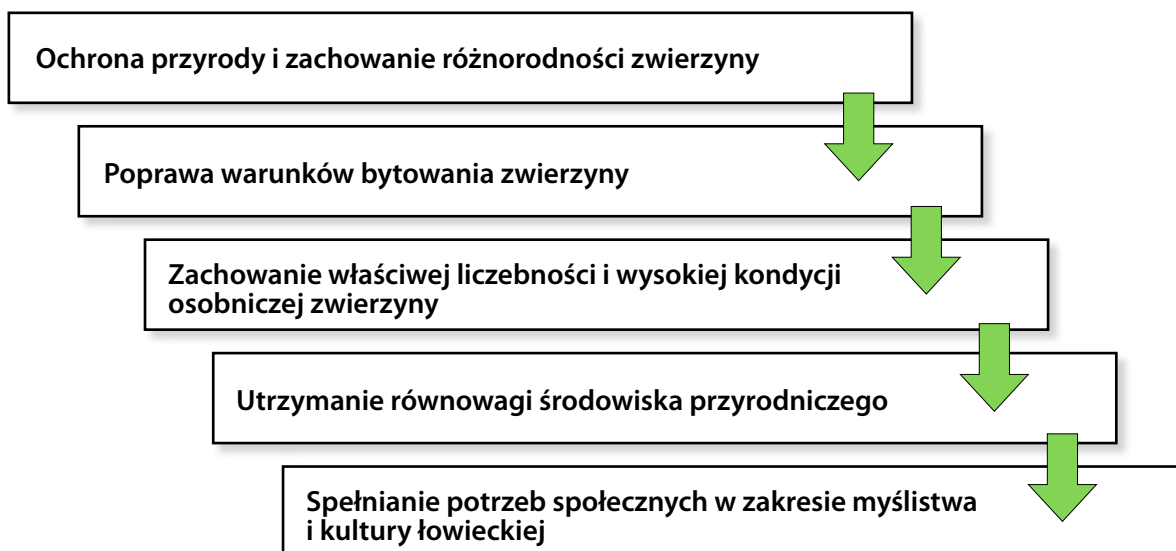

1. ZAŁOŻENIA STRATEGII

1.1. Uwarunkowania prawne

Niniejszy dokument został opracowany w oparciu o wytyczne zawarte w Uchwale XXIV Nadzwyczajnego KZD z 2019 r. w sprawie ustalenia kierunków działania Zrzeszenia. Jest on narzędziem określającym, co nasza organizacja ma osiągnąć w ciągu najbliższych lat i jakimi sposobami ma tego dokonać. Do jego głównych założeń należy utrzymanie pryncypiów funkcjonowania polskiego łowiectwa, tj. zwierzyna w stanie wolnym jest własnością Skarbu Państwa, gospodarka łowiecka prowadzona jest w obwodach łowieckich o powierzchni nie mniejszej niż 3000 ha, a PZŁ jest jedyną narodową organizacją zrzeszającą wszystkich polskich myśliwych i koła łowieckie. Strategia postuluje również zwiększenie liczby młodych ludzi wstępujących w szeregi Zrzeszenia, konieczność odzyskania samorządności i samodzielnego wyboru władz, bardziej efektywne zarządzanie procesem zwalczania chorób przenoszonych przez zwierzęta (np. ASF) oraz podjęcie skutecznych działań na rzecz wpisania kultury łowieckiej na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego UNESCO.

Działanie Zrzeszenia na wszystkich jego szczeblach, oprócz Statutu, oparte jest na kilku aktach prawnych. Zasadniczym dokumentem regulującym polskie łowiectwo jest Ustawa z 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1082, dalej „ustawa”), która zastąpiła Ustawę z 17 czerwca 1959 r. o hodowli, ochronie zwierząt łownych i prawie łowieckim. Ta podstawa prawna tworzy ramy dla zapewnienia zrównoważonego łowiectwa. Wprowadza również wytyczne i reguły niezbędne dla zachowania harmonii pomiędzy przyrodą a człowiekiem. Do głównych celów łowiectwa należą: prowadzenie działań na rzecz ochrony przyrody, ochrona i zachowanie różnorodności zwierzyny oraz poprawa warunków jej bytowania. Należy więc podkreślić, że ustawa z 1995 r. w zasadniczy sposób przewartościowała hierarchię celów łowiectwa, na pierwszym miejscu stawiając aspekty ochroniarskie, wszystkie inne zadania pozycjonując w dalszej kolejności. Była to zmiana, która wyprzedzała ducha czasów i nawiązywała do założeń Konwencji z Rio de Janeiro o różnorodności biologicznej (1992). Gdy ustawa wchodziła w życie, nie wszyscy myśliwi dostrzegali te historyczne zmiany. Dziś podejście skupione na ochronie przyrody i różnorodności gatunkowej stanowi fundament wszelkich działań prowadzonych w ramach gospodarki łowieckiej, opierającej się na zarządzaniu populacjami dzikich zwierząt.

Hierarchia celów łowiectwa według ustawy i Statutu PZŁ

Na podstawie prawa łowieckiego wydano szereg resortowych aktów wykonawczych. Według stanu na 1 stycznia 2024 r. minister właściwy ds. środowiska wydał 19 obowiązujących aktów wykonawczych. Po dwa akty wydali: minister rolnictwa i rozwoju wsi oraz minister finansów. Ponadto, Dyrektor Generalny Lasów Państwowych na podstawie tej ustawy uregulował organizację szkoleń w zakresie szacowania szkód łowieckich, funkcjonowanie OHZ oraz ocenę zgodności odstrzału w OHZ należących do Lasów Państwowych.

Poza Prawem łowieckim, kluczowe znaczenie dla łowiectwa mają również inne akty, wśród których należy wymienić następujące ustawy: o lasach (1991), o ochronie gruntów rolnych i leśnych (1995), o ochronie zwierząt (1997), o broni i amunicji (1999), prawo ochrony środowiska (2001), o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (2004) czy o ochronie przyrody (2004). W zakresie prowadzenia większości postępowań, takich jak np. szacowanie szkód łowieckich czy nadawanie uprawnień do wykonywania polowania, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego (1960). Całość działań w ramach gospodarki łowieckiej prowadzonej przez Zrzeszenie musi być zgodna z Konstytucją RP, z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, z ustawami oraz polityką ekologiczną państwa.

DOKUMENTY MIĘDZYNARODOWE ISTOTNE DLA ŁOWIECTWA

Konwencja o różnorodności biologicznej (ONZ)

Agenda 2030 (ONZ)

Natura 2000 – Dyrektywa siedliskowa i Dyrektywa ptasia (UE)

Europejski Zielony Ład oraz Wspólna Polityka Rolna (UE)

Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 (UE)

Nowa strategia leśna (UE)

Konwencja berneńska o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny (RE) oraz Europejska Karta Łowiectwa i Różnorodności Biologicznej

Zasady opracowywania przepisów dotyczących dzikiej fauny i flory (CIC)

Wytyczne w sprawie zrównoważonego łowiectwa (IUCN)

GŁÓWNE USTAWY REGULUJĄCE ŁOWIECTWO W POLSCE

Prawo łowieckie (1995) oraz rozporządzenia wykonawcze

O ochronie przyrody (2004)

O ochronie zwierząt (1997)

O lasach (1991)

O broni i amunicji (1999)

O ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (2004)

O ochronie gruntów rolnych i leśnych (1995)

Prawo ochrony środowiska (2001)

Kodeks postępowania administracyjnego (1960)

DOKUMENTY I PROGRAMY ROZWOJOWE NA PRZYKŁADZIE WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju

Strategia rozwoju regionalnego

Polityka ekologiczna państwa do 2030

Polityka leśna państwa

Strategia rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030

Program ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego 2030

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Ogromny wpływ na polskie prawodawstwo, a tym samym na łowiectwo, ma prawo Unii Europejskiej, które podlega bardzo dynamicznym zmianom. Szczególne znaczenie mają akty regulujące wspólną politykę rolną, leśnictwo oraz ochronę przyrody i środowiska. Można wśród nich wymienić np. Europejski Zielony Ład oparty na Strategii na rzecz bioróżnorodności czy Nowej strategii leśnej lub program Natura 2000 bazujący na Dyrektywie ptasiej i Dyrektywie siedliskowej. Krytyczne znaczenie dla Zrzeszenia ma zapewnienie monitoringu zmian prawnych, odpowiedzialne inicjowanie korzystnych zmian oraz aktywne uczestnictwo w pracach legislacyjnych i konsultacyjnych na szczeblu międzynarodowym, krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

1.2. Innowacyjne podejście

Każda organizacja, która chce zmierzyć się z wyzwaniami współczesności, powinna rozwijać się przez ciągłe doskonalenie i stosowanie nieszablonowych rozwiązań, pozwalających na wzmocnienie swojej pozycji dla realizacji misji. Takie innowacyjne podejście oznacza przede wszystkim odpowiednie nastawienie mentalne (motywacja) oraz wzmacnianie owego nastawienia przez szkolenia i codzienną praktykę. Sprzymierzeńcem innowacyjnego działania jest otwartość, transparentność oraz sprawiedliwy dostęp do dobrodziejstw Zrzeszenia dla wszystkich członków i kandydatów. Nadrzędną cechą innowacyjności jest rozpoznawanie trendów i podejmowanie działań wyprzedzających tak, aby to sami myśliciele – świadomi swojej wartości dla przyrody i społeczeństwa – nadawali strategiczne kierunki w realizacji misji Zrzeszenia.

Poniżej wskazano obszary, w których można wykorzystać innowacyjne podejście dla efektywniejszej realizacji celów łowiectwa.

Struktura organizacyjna – powinna sprzyjać: (a) identyfikowaniu i promowaniu członków, którzy wykazują nieprzeciętne zaangażowanie w działalność Zrzeszenia, (b) podejmowaniu współpracy z innymi podmiotami działającymi w obszarze ochrony przyrody. Należy przywrócić okręgowe rady łowieckie i utworzyć platformy współpracy szczebla wojewódzkiego, które powinny łączyć okręgi z danego województwa (wojewódzkie rady łowieckie). Do czasu wprowadzenia statutowych zmian w tym zakresie powinny zostać powołane wojewódzkie porozumienia łowieckie pomiędzy poszczególnymi okręgami. Porozumienia powinny wypracować formułę współpracy z administracją szczebla regionalnego. W ten sposób Zrzeszenie będzie mogło efektywniej współpracować z organami administracji na terenie województw.

Komunikacja – należy wykorzystać dostępne kanały komunikacji wewnętrznej, ale również zewnętrznej (m.in. media społecznościowe, telewizja) dla budowania świadomości roli łowiectwa dla społeczeństwa i przyrody oraz walki z nieuprawnionymi stereotypami.

Współpraca – PZŁ powinien dążyć do uzyskania roli kluczowego inicjatora i koordynatora dużych projektów przyrodniczych, wykorzystując swoją strukturę organizacyjną oraz potencjał ludzki i naukowy.

Finansowanie zadań – systemowe przejście z dotychczasowego modelu finansowania gospodarki łowieckiej, opartego na środkach własnych, poprzez prowadzenie wspólnych programów i projektów z innymi interesariuszami (rolnicy, leśnicy, organizacje przyrodnicze, samorządy itd.). Należy również pozyskiwać zewnętrzne dofinansowania do własnych projektów i programów – wymaga to również zabiegania o skuteczne włączenie Zrzeszenia/kół łowieckich na listę uprawnionych wnioskodawców w ramach prowadzonych naborów wniosków o pomoc finansową na przedsięwzięcia związane z ochroną przyrody i środowiska.

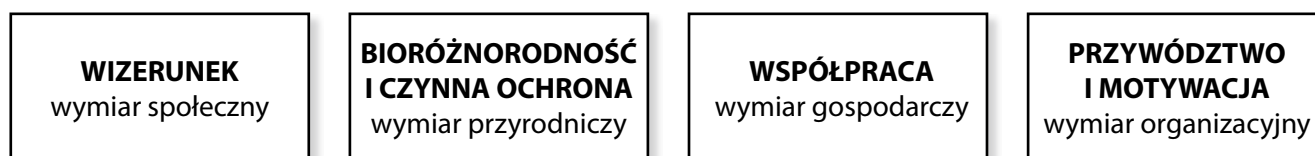
Procesy i metody – należy zwiększyć efektywność działań na rzecz ochrony przyrody poprzez wykorzystanie nowych technologii (np. system służący nie tylko do rejestracji polowań i zadań gospodarczych, ale także do zbierania danych przyrodniczych, które można wykorzystywać w skutecznej ochronie przyrody) oraz opracowanie list kontrolnych i standardów pracy dla skuteczniejszego działania.

Pozytywny wizerunek łowiectwa musi opierać się na systemowo zaplanowanej i rozliczanej codziennej pracy środowiska myśliwych (działaniach, które są realnie odczuwane przez rolników, leśników czy lokalne społeczności). Kampanie typu *public affairs* prowadzone w kierunku zwiększenia społecznej akceptacji łowiectwa muszą być oparte na udokumentowanych osiągnięciach.

1.3. Zakres i założenia Strategii

WYZWANIA I ZRÓWNOWAŻONE CELE

W oparciu o metodologię opracowywania dokumentów dotyczących zrównoważonego rozwoju podzielono wszystkie wyzwania na cztery grupy – przyporządkowano do nich cele strategiczne w wymiarze przyrodniczym, społecznym i gospodarczym. Dodatkowo, jako czwarte wyzwanie wyróżniono „Przywództwo i motywację”, które ma również strategiczne znaczenie dla Zrzeszenia.

Wyzwania strategiczne SZŁ 2030 a wymiary zrównoważonego rozwoju

ZAKRES PODMIOTOWY (REALIZATOR STRATEGII)

Podmiotem realizującym Strategię jest zrzeszenie Polski Związek Łowiecki na wszystkich szczeblach organizacyjnych. Oprócz PZŁ, Strategia adresowana jest do podmiotów, które w sposób świadomy włączają się w jej realizację, angażując się na rzecz ochrony przyrody i zarządzania zasobami przyrodniczymi. Dokument ten stanowi cenną wskazówkę dla administracji publicznej w obszarze ochrony przyrody, której integralną częścią jest łowiectwo.

ZAKRES PRZEDMIOTOWY (ADRESAT STRATEGII)

Adresatem Strategii jest w pierwszej kolejności środowisko myśliwych zrzeszonych w PZŁ. Kompleksowy charakter dokumentu oraz jego otwarta formuła sprawiają, że odnosi się on również do wszystkich interesariuszy łowiectwa – w aspekcie ochrony gatunkowej zwierząt, ochrony siedlisk oraz systemowej ochrony upraw rolnych i leśnych przed szkodami łowieckimi. Ważnym elementem zrównoważonego łowiectwa jest też wsparcie lokalnych społeczności oraz międzynarodowa współpraca z organizacjami działającymi na rzecz ochrony przyrody.

ZAKRES TERYTORIALNY I CZASOWY

Terytorialnie Strategia obejmuje obszar RP, na terenie którego prowadzona jest gospodarka łowiecka. Realizując strategiczne cele, Zrzeszenie prowadzi intensywną współpracę międzynarodową i wymianę doświadczeń.

czeń, w szczególności z podobnymi organizacjami w Europie. Zakres czasowy Strategii jest zharmonizowany z unijnymi i krajowymi dokumentami regulującymi obszar zrównoważonego rozwoju i ochrony przyrody (patrz rozdział 1.1).

ZAŁOŻENIA I KIERUNKI STRATEGII

W części 1.1 Strategii wskazano pryncypia, na których ma opierać się niniejszy dokument (zwierzyna własnością Skarbu Państwa, gospodarowanie w dużych obwodach, PZŁ jako jedyna organizacja łowiecka, funkcja ochroniarska łowiectwa). Nawiązując do głównych idei i kierunków wskazanych we wspomnianej uchwale XXIV NKZD, w Strategii określono wizję i misję PZŁ, zasady współpracy z interesariuszami na wszystkich szczeblach funkcjonowania Zrzeszenia, określono wytyczne w zakresie systemu oceny działalności zarządów okręgowych i kół łowieckich, podjęto kwestie szkolenia kandydatów i członków Zrzeszenia oraz kadry społecznej i zawodowej, z uwzględnieniem aktualnych uwarunkowań społecznych i przyrodniczych. Określono też kierunki działań w zakresie monitoringu zmian prawnych i opracowywania inicjatyw ustawodawczych, w tym obrony samorządności Zrzeszenia.

PLANY DZIAŁAŃ

Niniejsza Strategia w założeniu powinna mieć zwięzły charakter. Z tego względu szczegółowe cele w odniesieniu do takich wymiarów łowiectwa jak kynologia, strzelectwo i łucznictwo, szkolenie, zarządzanie populacjami, ochrona siedlisk, kultura łowiecka, monitoring zasobów przyrody, współpraca, edukacja, promocja i szkody łowieckie będą opracowywane, aktualizowane i oceniane corocznie przez właściwe komisje problemowe Naczelnej Rady Łowieckiej według wytycznych uzgodnionych z Komisją Naukową NRŁ.

Fot. Adrian Czech

2. OBECNY STAN I PRZYSZŁOŚĆ ZRZESZENIA

2.1. Analiza SWOT Zrzeszenia

Analiza SWOT obrazuje Zrzeszenie w wymiarze organizacyjnym (silne i słabe strony) oraz w otoczeniu zewnętrznym (szanse i zagrożenia). Analiza została przeprowadzona w oparciu o ankiety, artykuły naukowe oraz dyskusje podczas konferencji łowieckich. Kolejność poszczególnych zagadnień nie stanowi o ich ważności.

SILNE STRONY

- dobrze ukształtowana struktura organizacyjna obejmująca cały kraj na trzech poziomach
- wysoki poziom wykształcenia oraz praktyki posługiwania się bronią przez myśliwych
- dobry poziom świadomości procesów zachodzących w przyrodzie i współzależności ekologicznych
- silne zaplecze intelektualne w środowisku myśliwskim
- dobrze rozwinięte sprawozdawczość i kanały komunikacji wewnętrznej
- wysoki poziom wiedzy w zakresie zarządzania populacjami zwierząt łownych
- infrastruktura i potencjał rozwojowy Stacji Badawczej PZŁ w Czempiniu
- wysoki poziom kultury łowieckiej
- silna tożsamość łowiecka oparta na tradycji
- wysoki poziom wyposażenia myśliwych, kół i okręgów (broń, akcesoria, pojazdy, urządzenia łowieckie, budynki)
- OHZ zarządzane przez PZŁ z dużym potencjałem dla prowadzenia hodowli, badań oraz działań szkoleniowych, promocyjnych i edukacyjnych, pełnienia funkcji łowiska dla myślistwa łączniczego

SŁABE STRONY

- zbyt mała liczba młodych myśliwych (wysoka średnia wieku w Zrzeszeniu)
- zbyt niskie (statystycznie) zaangażowanie myśliwych w działalność koła i Zrzeszenia oraz słaba współpraca między kołami
- niewystarczający poziom wsparcia dla kół ze strony okręgów i dla okręgów ze strony Zarządu Głównego
- zróżnicowany poziom szkolenia podstawowego i selekcyjnego
- brak zadowalającego poziomu funkcjonowania systemu szkolenia lektorów, ekspertów i edukatorów
- brak systemowego monitoringu oraz kompleksowych badań ptaków przez PZŁ
- zbyt małe wykorzystanie nowych technologii dla kompleksowego monitoringu stanów zwierzyny
- niewystarczające wykorzystanie potencjału badawczego Stacji Badawczej PZŁ w Czempiniu
- brak jedności wśród myśliwych w kołach, konflikty na szczeblu centralnym PZŁ i podziały na tle modelu łowiectwa
- brak strategii promowania idei łowiectwa
- przypadki nieetycznego zachowania myśliwych
- brak aktualizacji programów, materiałów edukacyjnych i egzaminacyjnych
- brak struktury organizacyjnej na szczeblu wojewódzkim

SZANSE

- rozwój programów UE dedykowanych ochronie bioróżnorodności i działaniom rolnośrodowiskowym (ekoschematy)
- dostosowanie dostępnych programów pomocowych i umożliwienie aplikowania organizacjom łowieckim

moda na zdrowe odżywianie dająca możliwość promowania dziczyzny

konieczność systemowego rozwiązania przez państwo kwestii ochrony bioróżnorodności w odniesieniu do zwierząt i siedlisk

odciążenie systemu finansów publicznych kosztami prowadzenia gospodarki łowieckiej

rosnący poziom szkód powodowanych przez zwierzynę, również w terenie zurbanizowanym, który może być zminimalizowany przez myśliwych (kluczowa rola)

wzmocnienie systemu odporności państwa dotyczącego zagrożeń dla bezpieczeństwa i ochrony ludności z możliwością wykorzystania organizacji łowieckiej, np. współpraca z wojskiem, wsparcie PSP i Policji w poszukiwaniach osób zaginionych

ZAGROŻENIA

upolitycznienie łowiectwa i ograniczanie samorządności

działalność ruchów antyłowieckich i ideologizacja ochrony przyrody

ekoterroryzm

próby prawnego ograniczenia lub likwidacji łowiectwa

niekontrolowana urbanizacja

ograniczanie powierzchni łowisk przez zmiany prawne (przepisy krajowe i unijne)

negatywny wizerunek i stereotypy, brak akceptacji społecznej dla łowiectwa

brak świadomości społeczeństwa odnośnie do znaczenia łowiectwa w systemie ochrony przyrody

brak systemowego wsparcia łowiectwa przez administrację państwową

konieczność wypłaty nadmiernych odszkodowań za szkody łowieckie

zmiany klimatyczne, w tym pogłębiający się deficyt wody

2.2. Diagnoza organizacji

Dynamiczne zmiany w otoczeniu łowiectwa wymagają podejmowania wielu działań, które pozwolą organizacji na utrzymanie odpowiedniej pozycji i rozwój pośród wszystkich interesariuszy korzystających z zasobów przyrody. Atutami Zrzeszenia są: jego ogólnopolski zasięg, ustabilizowana struktura organizacyjna, odpowiedni poziom dyscypliny organizacyjnej i ogromny potencjał intelektualny. Siłą PZŁ są ludzie wywodzący się z wszystkich grup zawodowych. Obok rolników i leśników, szeregi myśliwych tworzą przedsiębiorcy, nauczyciele i naukowcy, urzędnicy, funkcjonariusze, wojskowi, prawnicy i cała rzesza osób wykonujących inne zawody i funkcje. Liczba polujących kobiet przekroczyła pięć tysięcy. W sumie do PZŁ należy około 130 tysięcy członków, którzy na co dzień czynnie chronią ojczystą przyrodę. Dla porównania Lasy Państwowe zatrudniają niecałe 26 tysięcy pracowników, a w Policji służy około 100 tysięcy osób.

Należy podkreślić, że Zrzeszenie wymaga istotnego odmłodzenia, aby nowe pokolenia myśliwych mogły uczyć się łowiectwa a w przyszłości przejąć odpowiedzialność za ochronę naszej przyrody. Wymaga to rozpoczęcia ogólnopolskiej akcji promocyjnej, zapraszającej młodych kandydatów do rozpoczęcia przygody z łowiectwem. Jedynym sposobem mogącym istotnie poprawić sytuację jest radykalne powiększanie liczby członków kół łowieckich, gdyż cały obszar kraju podzielony został na obwody łowieckie i praktycznie nie ma dużej możliwości dzierżawy obwodu przez nowo powstające koła. W Polsce jeden myśliwy przypada na 305 mieszkańców, w Niemczech – na 193, a we Francji na 51 mieszkańców.

SZCZEBEL KRAJOWY

Działalność Naczelnej Rady Łowieckiej i Zarządu Głównego PZŁ wraz z Łowczym Krajowym wymaga wysokiego poziomu wzajemnego zaufania i profesjonalnej współpracy. Bezwzględnymi priorytetami powinny być dobro przyrody, polskiego łowiectwa i rozwój Zrzeszenia. Wieloletnie spory kompetencyjne pomiędzy

NRŁ a Łowczym Krajowym są wyraźnym dowodem na to, że przejście uprawnień do powoływania Łowczego Krajowego przez ministra środowiska może być jedną z głównych przyczyn osłabiania PZŁ. Stąd zarówno kandydaci do prezydium NRŁ, jak i ZG powinni jednoznacznie potwierdzać wolę współpracy na rzecz Zrzeszenia jako naczelną wartość. Działalność NRŁ i ZG powinna się cechować dużą transparentnością, aby zwiększyć zaufanie wszystkich członków do władz PZŁ.

W ogólnej ocenie należy przyjąć, że komisje problemowe przy NRŁ wykazują się stanowczo zbyt małą aktywnością. Poza chlubnymi wyjątkami, wartość dodana z powołania wielu komisji jest niewielka. W celu zmiany tego stanu rzeczy należy zwrócić szczególną uwagę na dobór przewodniczących komisji, wybierając osoby przejawiające dużą inicjatywę w działaniu i posiadające zdolności organizacyjne i przywódcze.

SZCZEBEL WOJEWÓDZKI

Współczesne łowiectwo, będące elementem ochrony przyrody, wymaga odpowiedniego wsparcia oraz współpracy na poziomie regionalnym. Po reformie administracyjnej państwa i wprowadzeniu 16 województw struktura terytorialna PZŁ nie pozwala na efektywną współpracę z organami szczebla wojewódzkiego, tj. Urzędem Marszałkowskim, RDOŚ, RDLP, RROP, WODR, izbami rolniczymi. W ramach odzyskiwania samorządności jako projekt pilotażowy powinny zostać przywrócone okręgowe rady łowieckie, które z kolei wybiorą z każdego okręgu jednego przedstawiciela do wojewódzkiej rady łowieckiej. Rady te będą partnerem dla władz i organów wojewódzkich.

SZCZEBEL OKRĘGOWY

W obecnych uwarunkowaniach zarządy i łowczowie okręgowi tworzą podstawowe komórki zarządzania Zrzeszeniem na poziomie okręgów. W tej sytuacji dużą rolę powinny odgrywać komisje problemowe przy ZO. Komisje powinny wspierać zarządy w wypracowywaniu stanowisk, wzorców planów działania dla kół, materiałów szkoleniowych i promocyjnych. Każdy okręg powinien utrzymywać listę ekspertów, którzy są uprawnieni do wypowiedzi, w sposób uzgodniony z ZO, na tematy związane z łowiectwem, takie jak np. zarządzanie populacjami zwierzyny grubej lub drobnej, kynologia czy strzelectwo. Ponadto, tacy doświadczeni myśliwi powinni służyć stałym wsparciem dla organów krajowych i swoich zarządów okręgowych. Jednocześnie powinni oni być wyznaczani do udziału w obradach i spotkaniach organizowanych przez organy administracji publicznej. Jak wspomniano wcześniej, należy podjąć działania na rzecz przywrócenia okręgowych rad łowieckich.

KOŁA ŁOWIECKIE

Koła łowieckie jako podstawowe komórki organizacyjne Zrzeszenia prowadzą gospodarkę łowiecką w wydzierżawionych obwodach. Warto podkreślić, że zgodnie ze Statutem powinny inicjować i organizować przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska, w szczególności w zakresie poprawy warunków bytowania zwierzyny. Ten aspekt wymaga systemowego wsparcia ze strony okręgów i władz krajowych, aby koła miały możliwość wnioskowania o wsparcie finansowe z dostępnych funduszy krajowych i unijnych na wykonywanie działań rolnośrodowiskowych. Potrzebne są też zmiany prawne, które ułatwią takie działania na gruntach niebędących własnością kół. Można tu również wykorzystać zapis Statutu, który wśród zadań wskazuje uczestnictwo w realizacji zadań zleczanych przez ministra właściwego do spraw środowiska. Ważnym elementem działalności kół są zadania w zakresie organizowania teoretycznego i praktycznego szkolenia członków i kandydatów. Należy podjąć działania w celu opracowania przez władze krajowe ramowego harmonogramu takich szkoleń, ich zakresu oraz materiałów dydaktycznych, aby w całym kraju poziom szkoleń i ich częstotliwość zostały ujednolicone.

Często podnoszonym zarzutem w stosunku do zarządów kół jest ograniczona dostępność członkostwa dla nowych kandydatów. Bezasadne odrzucanie wniosków o staż i deklaracji o przyjęcie do koła stoi w sprzeczności z celami Zrzeszenia, które dzięki wzrostowi liczby członków umacnia swoją pozycję. Można przyjąć, że zarządy kół, które systematycznie odrzucają złożone wnioski o staż i deklaracje członkowskie, postrzegają rolę kół łowieckich przez pryzmat wykonywania polowania. W ich mniemaniu, przyjęcie nowych członków

zmniejszy pozostałym możliwości wykonywania odstrzału. Takie wąskie rozumienie łowiectwa jest sprzeczne z zapisami ustawy i Statutu. Jest to główna przyczyna wzrostu średniej wieku społeczności myśliwych, co powoduje ogromne zagrożenie dla przyszłości naszej organizacji.

2.3. Trendy i scenariusze w otoczeniu zewnętrznym.

Interesariusze

Realizacja celów SZŁ 2030 w istotnym stopniu uzależniona jest od wielowymiarowego otoczenia zewnętrznego łowiectwa, które jest integralnym elementem systemu ochrony przyrody i zachowania bioróżnorodności. Ostatnie półwiecze to okres silnego rozwoju cywilizacyjnego i niespotykanej w historii Ziemi presji człowieka na środowisko przyrodnicze. Nadrzędną zasadą zrównoważonego łowiectwa jest realizowanie potrzeb obecnego pokolenia w duchu odpowiedzialności przed przyszłymi pokoleniami. To z kolei wymaga wysokiej efektywności organizacyjnej, rzetelnej wiedzy opartej na badaniach naukowych, a nie ideologiach, oszczędnego gospodarowania dostępnymi zasobami przyrodniczymi oraz innowacyjności i elastyczności w podejmowaniu wyzwań i realizacji zadań. W toku formułowania niniejszej Strategii zidentyfikowano i oceniono jako istotne poniższe trendy mające wpływ na rozwój łowiectwa.

WPŁYW ZMIAN KLIMATYCZNYCH

Odczuwalne skutki zmian klimatycznych, niezależnie od tego, w jakim stopniu mają one podłoże antropogeniczne, wymuszają refleksję naukową i odpowiednią korektę działań dotyczących ochrony środowiska i zachowania bioróżnorodności. Łowiectwo powinno również aktywnie włączyć się w proces dostosowywania się do zmian klimatu i wspierania działań na rzecz utrzymania i odbudowy zasobów przyrodniczych. Ważnym czynnikiem budującym pozytywny wizerunek myśliwych w społeczeństwie są również działania na poziomie samego Zrzeszenia, które mogą być przedstawione jako realny wkład dla środowiska przyrodniczego. Mogą to być z pozoru prozaiczne, ale niezmiernie wartościowe akcje, jak np. akcje sadzenia zadrzewień śródpolnych, ekologiczna edukacja dzieci i młodzieży czy modernizacja energetyczna budynków należących do Zrzeszenia i kół. Skala tych połączonych działań na poziomie kraju powinna być realnym wkładem w realizację celów klimatycznych przyjętych przez Zrzeszenie.

PARTNERSTWO NA RZECZ PRZYRODY

Współcześnie korzystanie z zasobów przyrodniczych wymaga zintegrowanego podejścia, aby często sprzeczne interesy poszczególnych podmiotów (interesariuszy) pogodzić z nadrzędnym interesem zrównoważonej ochrony przyrody i jej zasobów. Wymaga to systemowej współpracy myśliwych (na poziomie kół, okręgów, jak i województw) przede wszystkim z rolnikami, leśnikami, społecznościami lokalnymi, organami administracji publicznej i ośrodkami naukowo-badawczymi. Zrzeszenie, jak i sami myśliwi (o ile nie są właścicielami lub posiadaczami gruntów rolnych i leśnych) mają pozornie ograniczone możliwości wpływania na kształtowanie działań w zakresie ochrony przyrody i środowiska. Przyjęcie proaktywnej postawy, utrzymywanie konstruktywnych i przyjaznych relacji z wszystkimi interesariuszami, tworzenie planów działania w oparciu o nieprzeciętny potencjał intelektualny i zasoby ludzkie, przygotowywanie opinii, wniosków oraz wspieranie inicjatyw na rzecz ochrony przyrody są drogą do umocowania łowiectwa w świadomości społecznej jako solidnego partnera i wyjątkowo skutecznej organizacji w zarządzaniu zasobami przyrody w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem interesów innych zaangażowanych podmiotów. Władze krajowe i okręgowe winny starać się tak ukierunkowywać działalność, aby Zrzeszenie pełniło istotną rolę w możliwie największej liczbie działań związanych z utrzymaniem różnorodności w przyrodzie. Wielowiekowa tradycja polskiego łowiectwa, w którą od zawsze wpisane było zrównoważone gospodarowanie przyrodą, daje myśliwym nie tylko prawo bycia katalizatorem zmian na rzecz utrzymania równowagi w przyrodzie, ale jest przede wszystkim obowiązkiem wynikającym z głębokiej świadomości złożoności procesów zachodzących w przyrodzie – zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i przede wszystkim praktycznym.

POSZERZENIE OCHRONY OBSZAROWEJ (UE I POLSKA)

Z punktu widzenia łowiectwa wielkim wyzwaniem staje się realizacja założeń aktualizowanej Konwencji o różnorodności biologicznej („*CBD Post-2020 Framework*”) z 1992 r., której założenia zostały uściślone w unijnej *Strategii na rzecz bioróżnorodności*. Jej głównym celem jest objęcie ochroną 30 procent powierzchni kraju, z czego 10 procent powinna objąć tzw. ochrona ścisła. Należy podkreślić, że sama Komisja Europejska wskazuje, iż każde państwo członkowskie powinno podjąć równomierny wysiłek na rzecz ochrony obszarowej w oparciu o obiektywne kryteria ekologiczne, jednocześnie uznając, że każdy kraj charakteryzuje się inną ilością i jakością różnorodności biologicznej. Niezmiernie ważnym jest, że Komisja zdefiniowała ochronę ścisłą w sposób odmienny od definicji przyjętej w polskiej ustawie o ochronie przyrody. Unijna ochrona ścisła obejmuje zachowanie i przywracanie bioróżnorodności oraz wspieranie naturalnych procesów środowiskowych. Przy czym – co ważne – dopuszcza się ingerencję człowieka, która w ramach niezakłócania bądź wspierania naturalnych procesów może obejmować badania naukowe, zapobieganie klęskom żywiołowym (np. pożarom), kontrolę inwazyjnych gatunków obcych itp. Wdrażanie unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności powinno odbywać się przy czynnym udziale organizacji łowieckich. Zrzeszenie dysponuje pełnym zapleczem organizacyjnym i intelektualnym, aby w takich procesach uczestniczyć na poziomie krajowym i wojewódzkim, jak również wspierać Zarząd Główny i Naczelną Radę Łowiecką w działaniach na rzecz odpowiedniego ukształtowania prawodawstwa w tym zakresie. Należy podkreślić również, że kwestia tworzenia obszarów chronionych dotyczy także leśników i rolników, którzy są naturalnymi sojusznikami myśliwych w tej sprawie. Ze względu na źródło wprowadzanych zmian (UE) PZŁ powinien podjąć intensywną współpracę z organizacjami łowieckimi w innych krajach UE. Władze Zrzeszenia powinny powołać z Lasami Państwowymi i organizacjami rolniczymi wspólną grupę roboczą ds. Strategii na rzecz bioróżnorodności, która w pierwszej kolejności powinna zająć się kwestią określenia rodzajów i sposobów ochrony powierzchni kraju z zachowaniem zasad UE oraz praw myśliwych, leśników i rolników. Myśliwi powinni również uczestniczyć w procesie obejmowania konkretnych powierzchni ochroną. W szerszym kontekście grupa robocza powinna zajmować się ochroną tradycyjnych form działalności na wsi, takich jak łowiectwo, rodzinne gospodarstwa rolne, pasterstwo, jeździectwo czy rybactwo śródlądowe. Zrzeszenie musi podjąć analogiczne działania i włączyć się w proces tworzenia wyższych form ochrony (np. parki narodowe) z inicjatywy organizacji krajowych, gdyż realizacja tego typu postulatów musi być oparta na dogłębnej analizie aspektów przyrodniczych, społecznych i gospodarczych.

AKTYWNE WSPARCIE DLA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

Rosnąca świadomość społeczna co do przysługujących praw powoduje rosnące wymagania wobec podmiotów kształtujących środowisko przyrodnicze, takich jak organizacje łowieckie, Lasy Państwowe czy gospodarstwa rolne. Prawodawstwo wprowadza kolejne regulacje partycypacyjne, które pozwalają społeczeństwu na zabranie głosu w sprawach takich jak np. plany urządzania lasu czy plany zagospodarowania przestrzennego. W tym kontekście także myśliwi, koła łowieckie, jak również organy Zrzeszenia szczebla okręgowego powinni prowadzić stałą współpracę z odpowiednimi organami władzy oraz w sposób planowy i systematyczny uczestniczyć w obradach i spotkaniach oraz zajmować stanowisko w sprawach mających wpływ na łowiectwo. Szczególna rola koordynacyjna powinna przyspaść komisjom problemowym w okręgach, które powinny pracować na podstawie rocznych planów, z obowiązkiem sporządzania sprawozdań z wszelkich działań.

ZACHOWANIE PRAW MYŚLIWYCH

Niezwykle istotnym czynnikiem wpływającym na system ochrony przyrody, a tym samym na łowiectwo, jest rozwój ideologii propagujących prawa zwierząt w sposób oderwany od nauk przyrodniczych, co jest szczególnie niepokojące w odniesieniu do zwierząt dziko żyjących. Humanizacja zwierząt oraz rozwój tzw. animal studies, zajmujących się kwestią zwierząt z punktu widzenia takich dziedzin jak nauki humanistyczne i społeczne, powoduje, że dzikie zwierzęta są postrzegane w kategoriach ludzkich (moralność, pojęcie dobra i zła), a nie w kategoriach przyrodniczych, gdzie procesy zachodzą w sposób niezależny od woli człowieka. Jakkolwiek ochrona praw zwierząt w zakresie poprawy ich dobrostanu jest zjawiskiem ze wszech miar ko-

rzystnym, to w odniesieniu do zwierząt w stanie wolnym można zauważyć trend do maksymalizowania biernej ochrony, co skutkować może dużą destabilizacją ekosystemu poprzez niekontrolowany wzrost liczebności niektórych gatunków. Wbrew obiegowej opinii, głęboka dziś ingerencja człowieka w krajobraz przyrodniczy spowodowała, że przyroda nie jest w stanie sama uregulować liczebności poszczególnych gatunków zwierząt. Ponadto, pojemność ekosystemu jest ograniczona i zasoby przyrodnicze nie mogą wzrastać w nieskończoność (model Verhulsta), dlatego jest potrzebne zrównoważone zarządzanie nimi. Dla jednych gatunków bliska obecność człowieka powoduje niespotykane dotychczas możliwości rozwoju populacji. Jednocześnie taki rozwój może powodować ogromną presję na mniej odporne gatunki, prowadząc nawet do ich zaniku. W tym kontekście bardzo ważnym i unikalnym zadaniem myśliwych jest regulacja liczebności oraz selekcja zwierząt łownych (polowania, odłowy, hodowla).

Fot. Szczepan Klejbuk

Zrzeszenie powinno stać na straży praw myśliwych, które są coraz częściej poddawane próbom poprzez postulowane zmiany prawodawstwa zarówno na poziomie krajowym, jak i unijnym. Ważnym potwierdzeniem praw myśliwych są zapisy Konwencji berneńskiej z 1979 r., na której oparta jest Europejska Karta Łowiectwa i Różnorodności Biologicznej, przyjęta również przez Polskę. Celem Karty jest promocja zasad i wytycznych, mających zapewnić zrównoważony spo-

sób praktykowania łowiectwa i turystyki myśliwskiej w Europie, jednocześnie zapobiegających negatywnemu oddziaływaniu na różnorodność biologiczną oraz przyczyniających się do ochrony gatunków i ich siedlisk oraz do realizacji potrzeb społeczeństwa. Karta potwierdza, że zrównoważone łowiectwo to użytkowanie gatunków łownych oraz ich siedlisk w taki sposób i z taką intensywnością, żeby nie prowadziło do zmniejszenia różnorodności biologicznej w długim okresie. Podsumowując tę część rozważań można wskazać następujące megatrendy i trendy, mające wpływ na przyrodę:

MEGATRENDY

nasilenie skutków zmian klimatu i zmiany zasięgu występowania populacji zwierząt

zwiększenie konkurencji o zasoby naturalne

rosnąca presja człowieka na ekosystemy

wzrost wymagań społecznych w stosunku do podmiotów gospodarujących zasobami przyrody

konflikty między interesariuszami zasobów przyrodniczych

TRENDY W OBSZARZE OCHRONY ŚRODOWISKA I PRZYRODY

degradacja siedlisk i gleb, np. spadek ilości materii organicznej, erozja, stepowienie, zanieczyszczenie

zmiany paradygmatów ochrony przyrody w wyniku zmian technologicznych i rozwoju nowych metod badawczych

próby ograniczania łowiectwa i rosnący wpływ tzw. ruchów ekologicznych, często opierających swoje cele na ideologiach oderwanych od realnych procesów zachodzących w przyrodzie

rozwój prawodawstwa zaostrzającego kryteria i możliwości korzystania z zasobów przyrody

spadek różnorodności biologicznej na poziomie ekosystemowym, gatunkowym i genetycznym

intensyfikacja urbanizacji i niekontrolowane rozpraszanie zabudowy na terenach cennych przyrodniczo

zmiany strukturalne na wsi

konieczność zwiększenia retencji wodnej

zmiany użytkowania gruntów wymuszone zmianami klimatu

zwiększenie powierzchni obszarów chronionych w wymiarze krajowym i UE

przełomowe zmiany w leśnictwie, odejście od produkcji drewna na rzecz ochrony klimatu i zachowania bioróżnorodności

próby ekstensyfikacji rolnictwa

ekspansja upraw wielkołanowych i monokulturowych

TRENDY W WYMIARZE SPOŁECZNO-GOSPODARCZYM

rosnące zapotrzebowanie na zajmowanie nowych obszarów pod budowę infrastruktury oraz zabudowę mieszkalaną, przemysłową, usługową i rekreacyjną

innowacje społeczne, np. nowe wzory produkcji i konsumpcji oraz wymuszanie zmian w zakresie relacji społeczno-środowiskowych

zmiany własnościowe gruntów rolnych, powiększanie powierzchni gospodarstw

partycypacyjne prawodawstwo, zwiększające udział społeczności lokalnych w sprawach dotyczących szeroko rozumianej ochrony przyrody i środowiska

humanizacja zwierząt oraz rozwój tzw. *animal studies* zajmujących się kwestią zwierząt z punktu widzenia takich dziedzin jak nauki humanistyczne i społeczne, negujące nauki przyrodnicze, stawiające zwierzęta na równi z człowiekiem

ANALIZA INTERESARIUSZY

Idea przewodnia Strategii zakłada włączenie w procesy rozwojowe łowiectwa innych podmiotów, tzw. interesariuszy. Zaangażowanie potencjału tych podmiotów we wspólne osiągnięcie celów strategicznych wymaga ich uprzedniej analizy. Podkreślić należy również, że poszczególni interesariusze są bardzo zróżnicowani, a niniejsza analiza powinna pomóc określić, do realizacji jakich zadań można nawiązać współpracę z danym podmiotem.

INTERESARIUSZE

DZIAŁANIA PZŁ

Skarb Państwa

Zorganizowanie stałej grupy ds. współpracy z ministrem właściwym ds. środowiska celem współdziałania ze Zrzeszeniem na rzecz czynnej ochrony przyrody i optymalnego zarządzania zasobami, z uwzględnieniem interesów Skarbu Państwa.

Międzynarodowe organizacje łowieckie i ochrony przyrody, ciała doradcze

Systemowy udział w pracach organizacji międzynarodowych zajmujących się łowiectwem i ochroną przyrody, zabieganie o udział myśliwych w charakterze członków/obserwatorów w tych organizacjach, wspieranie działań na rzecz łowiectwa przed organami UE, współpraca z organizacjami łowieckimi w Europie.

Samorządy lokalne i administracja niezespólna	Inicjowanie działań na rzecz tworzenia ciał doradczych przy organach wykonawczych samorządu wojewódzkiego (rady), do których należy opiniowanie oraz wspieranie działań realizowanych na rzecz zrównoważonego łowiectwa; czynny udział przedstawicieli PZŁ w pracach nad opracowywaniem dokumentów dotyczących ochrony przyrody, bioróżnorodności, gospodarki rolnej i leśnej; współpraca na rzecz wypracowania optymalnych sposobów zarządzania populacjami zwierzyny na terenach zurbanizowanych; członkowie kół przy wsparciu zarządów okręgowych powinni brać czynny udział w posiedzeniach rad gmin oraz komisji rad właściwych w sprawach rolnictwa i ochrony przyrody. Zrzeszenie powinno zabiegać o wypracowanie stałego udziału swoich członków w składach regionalnych rad ochrony przyrody (RDOŚ).
Rolnicy	Współpraca z organizacjami rolniczymi (WODR, izby rolnicze) i sołectwami w zakresie ograniczania szkód w uprawach, inicjowanie wspólnych działań rolnośrodowiskowych (np. zadrzewienia śródpolne, poplony, płodozmian); wspólne monitorowanie i aktywność w tworzeniu prawa.
Leśnicy	Współpraca z LP dotycząca koordynacji działań na rzecz ograniczenia szkód w uprawach leśnych, wypracowanie mechanizmów stałej współpracy i wymiany doświadczeń z osobami odpowiedzialnymi za gospodarkę łowiecką w nadleśnictwach, współpraca w zakresie wyznaczania ostoi zwierząt oraz ustanawiania form ochrony przyrody (np. użytki ekologiczne), wspólne działania badawcze (OHZ), edukacyjne i promocyjne.
Parki narodowe	Współpraca na rzecz ochrony parku przed szkodami wyrządzanymi przez zwierzynę, ścisła koordynacja gospodarki łowieckiej w rejonach i obwodach przylegających do parku (otulina).
Spółeczności lokalne	Uświadamianie unikalnej roli gospodarki łowieckiej w zapewnieniu zrównoważonego rozwoju populacji dzikich zwierząt, budowanie świadomości zagrożeń powodowanych przez dzikie zwierzęta na drogach, pomoc w znakowaniu dróg, kampanie budujące świadomość ekologiczną, wsparcie w sytuacjach zagrożenia i klęsk, akcje krwiodawstwa.
Uczelnie i naukowcy	Wspólne projekty naukowo-badawcze, współpraca z biologami łowieckimi, zbieranie danych dotyczących dzikich populacji zwierząt (aplikacja typu iMammalia), udział w konferencjach i prezentacja roli łowiectwa w systemie ochrony przyrody.
Parlament RP i Rada Ministrów	Aktywny udział w procesie legislacyjnym, inicjowanie zmian korzystnych dla łowiectwa i czynnej ochrony przyrody, budowanie koalicji interesariuszy na rzecz wdrożenia tych zmian, utrzymywanie stałej współpracy z odpowiednimi komórkami ministerstw i komisji parlamentu.
Placówki oświatowe	Inicjowanie i prowadzenie programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w zakresie ochrony przyrody i ekologii. Organizowanie warsztatów dla nauczycieli i opracowywanie materiałów wspierających planowanie zajęć (konspekty, scenariusze).
Miłośnicy przyrody, NGOs (ochrona przyrody)	Współpraca w zakresie prowadzenia badań nad dzikimi populacjami, gromadzenie danych, organizacja konferencji naukowych, edukacja członków NGO w zakresie czynnej ochrony przyrody i ekologii (również poprzez wolontariat).
Media	Opracowanie i udostępnienie materiałów promujących walory polskiego łowiectwa; aktualizacja serwisu internetowego PZŁ pod kątem zapewnienia spójnej i jednoznacznej komunikacji w zakresie misji łowiectwa w Polsce, wypracowanie systemu ekspertów uprawnionych do wypowiedziania się na poziomie Zrzeszenia i okręgów (ewentualnie województw), organizacja pobytów studyjnych i warsztatów dla dziennikarzy w SB PZŁ w Czempiniu, OHZ. Analiza rynku medialnego (czasopisma i serwisy internetowe) oraz edukacja i wsparcie merytoryczne dla dziennikarzy z najbardziej opiniotwórczych mediów, promocja diet opartych na dziczyźnie.
Służby (Policja, PSP, OSP Inspekcja Weterynaryjna), wojsko	Współpraca w zakresie wypracowywania optymalnych metod zapobiegania wypadkom z udziałem zwierząt, współpraca ze służbami weterynaryjnymi na rzecz zachowania dobrostanu zwierząt dziko żyjących i zapobiegania rozprzestrzenianiu się chorób przenoszonych przez zwierzęta dziko żyjące, pomoc w poszukiwaniu osób zaginionych, udział w budowaniu i utrzymaniu systemu odporności państwa, ochrona ludności przed zagrożeniami.

Obsługa łowiectwa (turystyka myśliwska, agroturystyka i hotele, producenci broni, wyposażenia, aut)

Koordinacja działań w okręgach, powiatach i gminach dotycząca organizacji polowań, inicjowanie działań promocyjnych łowiectwa w porozumieniu z przedsiębiorcami działającymi dla myśliwych (marketing partnerski). Opracowanie wzorcowej informacji na temat tradycji i misji polskiego łowiectwa, z ukazaniem ochrony przyrody jako najwyższej wartości w prowadzeniu działalności łowieckiej.

Ubezpieczyciele (ZUS, towarzystwa ubezpieczeniowe)

Współpraca w zakresie wymiany danych i doświadczeń dotyczących skutków wypadków z udziałem zwierząt, wykorzystanie kanałów promocyjnych ubezpieczycieli na rzecz bezpieczeństwa na drogach, promocja odpowiedzialnego łowiectwa.

2.4. Misja i wizja Zrzeszenia

Ludzie są najważniejszym elementem determinującym siłę Zrzeszenia. Zaawansowane technologie i wyposażenie, wsparte stosowną organizacją i podporządkowane przemyślanej strategii działania, dopiero w rękach odpowiednio przygotowanego, wyszkolonego i zmotywowanego personelu pozwalają osiągnąć pełnię możliwości. Unikalny charakter łowiectwa, które wkracza w dziką naturę, chroniąc ją w całym jej majestacie i szanując prawa w niej panujące, wymaga szczególnej dbałości o prawidłowy dobór, utrzymanie i rozwój profesjonalnych kadr. Każdy członek Zrzeszenia winien przestrzegać przenikających się wartości, które spajają całą społeczność myśliwych, motywując do pracy na rzecz przyrody.

Polski Związek Łowiecki określił podstawowe wartości, na których opiera się działalność naszej organizacji na wszystkich szczeblach; należą do nich:

Odpowiedzialność – za ochronę przyrody i za rozwój Zrzeszenia

Zaangażowanie – podejmowanie trudnych wyzwań, wytrwałość w dążeniu do celu i samodoskonalenie

Współdziałanie – między myśliwymi i wszystkimi uprawnionymi podmiotami działającymi na rzecz zachowania zasobów przyrody

Uczciwość – w życiu organizacyjnym i prywatnym

Bezinteresowność – dobro przyrody i Zrzeszenia jest ważniejsze niż korzyści osobiste i materialne; przestrzeganie tych wartości jest podstawą oceny działań myśliwych i struktur Zrzeszenia.

Misja

Jako spadkobiercy wielowiekowej tradycji i etosu łowieckiego, wypełniając obowiązek wobec społeczeństwa i przyszłych pokoleń, my polscy myśliwi, stoimy na straży ojczyściej przyrody i zachowania różnorodności zwierząt, wspierając czynnie zrównoważoną gospodarkę rolną i leśną oraz lokalne społeczności.

Wizja

Chcemy być wiodącą organizacją w Polsce odpowiedzialną za czynną ochronę przyrody i wpływać na zrównoważone korzystanie z jej zasobów.

3. WYZWANIA, CELE I ZADANIA STRATEGICZNE

3.1. Wyzwania i cele strategiczne w ujęciu syntetycznym

Zrównoważony rozwój jest podstawą wszystkich działań zapisanych lub wynikających ze Strategii. Oznacza to, że cele Strategii realizowane są z uwzględnieniem wspomnianych wcześniej zasad rozwojowych, uzupełnionych o racjonalne gospodarowanie zasobami, ograniczanie presji na środowisko, adaptację do zmian klimatu oraz wspieranie rozwoju lokalnych społeczności. Poniżej zaprezentowano strategiczne wyzwania, skorelowane z nimi cele oraz wskazano oczekiwane rezultaty – dla łowiectwa, jak i samego Zrzeszenia.

Wyzwania dla łowiectwa	Cele strategiczne do 2030	Oczekiwany rezultat dla łowiectwa i Zrzeszenia
1. OCHRONA I ZARZĄDZANIE ZASOBAMI PRZYRODNICZYMI		
Zachowanie różnorodności, gospodarowanie populacjami zwierząt dziko żyjących oraz ochrona ich siedlisk	Czynna ochrona fauny poprzez uregulowanie liczebności zwierzyny i drapieżników, ochronę siedlisk, prowadzenie badań oraz wspieranie działań rolnośrodowiskowych – zgodnie z zasadami racjonalnej ekologii.	Prawne, społeczne i organizacyjne uwarunkowania łowiectwa pozwalające na realizację szerokiego i skutecznego wachlarza działań na rzecz zachowania różnorodności zwierząt dziko żyjących oraz ochronę ich siedlisk.
2. WSPÓŁPRACA		
Istotna poprawa współpracy z zewnętrznymi interesariuszami na rzecz ochrony przyrody i wspierania łowiectwa, uwzględnienie potrzeb społecznych	Stworzenie trwałych mechanizmów nawiązywania, utrzymywania współpracy oraz wymiany poglądów z organizacjami rolniczymi, Lasami Państwowymi, krajowymi i międzynarodowymi organizacjami łowieckimi; podmiotami działającymi na rzecz ochrony przyrody, rozwoju społecznego i bezpieczeństwa; szkołami, uczelniami i instytucjami badawczymi oraz z administracją publiczną różnych szczebli.	PZŁ jako wiodąca opiniotwórcza organizacja w obszarze ochrony środowiska, ochrony przyrody i zachowania różnorodności biologicznej, tworząca warunki do formułowania poglądów, inicjująca wspólne działania oraz wspierająca programy możliwie dużej liczby interesariuszy, wspierająca lokalne społeczności i wzmacniająca odporność państwa w obszarze bezpieczeństwa.
3. WIZERUNEK (POPRAZEFKTYWNA PRACĘ NA RZECZ PRZYRODY I SPOŁECZEŃSTWA)		
Poprawa wizerunku łowiectwa w społeczeństwie dzięki wyjątkowej i systematycznej pracy	Przekonanie większości społeczeństwa, że łowiectwo jest niezbędną i unikalną formą czynnej ochrony przyrody, bez której nastąpiłaby szybka destabilizacja równowagi ekosystemu.	PZŁ to organizacja łowiecka postrzegana jako jedyny wiarygodny podmiot, który we współdziałaniu z innymi interesariuszami jest zdolny do systemowej i skutecznej czynnej ochrony przyrody; PZŁ prowadzi stałą promocję i działania edukacyjne skierowane do wszystkich grup wiekowych społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.
4. PRZYWÓDZTWO I MOTYWACJA		
Efektywne kierowanie organizacją na wszystkich szczeblach, pozwalające na optymalne wykorzystanie potencjału i motywację do działania wszystkich członków Zrzeszenia	Intensyfikacja działalności oraz technik motywacji członków Zrzeszenia, pozwalająca na efektywną realizację przyjętych celów.	PZŁ jako wzorcowa organizacja w kraju, efektywnie zarządzana zgodnie z zasadami przywództwa, planowo i efektywnie realizująca swoje zadania we wszystkich obszarach działalności, wykorzystująca pełen potencjał i motywująca swoich członków.

WSPÓŁPRACA W UJĘCIU INTERDYSCYPLINARNYM

Realizacja wszystkich celów wymienionych powyżej wymaga podjęcia współpracy z podmiotami zewnętrznymi – dlatego należy ją traktować w ujęciu interdyscyplinarnym. Zorganizowana współpraca na szczeblu samorządowym, krajowym i międzynarodowym daje gwarancje wykorzystania całego potencjału skierowanego na ochronę i zarządzanie zasobami przyrody. Efekt synergii pozwoli również na znaczące zmniejszenie kosztów osiągnięcia założonych celów.

Na szczeblu gminnym i powiatowym koła łowieckie powinny prowadzić stałą współpracę z rolnikami i ich organizacjami, leśnikami, rybakami, pszczelarzami, sąsiednimi kołami łowieckimi, samorządami gminnymi, podmiotami gospodarczymi działającymi na ich terenie, szkołami i placówkami opiekuńczymi. Myśliwi powinni brać regularnie udział w działaniach organów gminy i dbać w ten sposób o swoje interesy i wizerunek. Podpisana umowa z Dowództwem Wojsk Obrony Terytorialnej pozwala na wzajemną wymianę doświadczeń i szkolenia, które można wykorzystać w łowiectwie (np. prowadzenie komunikacji radiowej, szkolenia strzeleckie).

Na szczeblu okręgowym (wojewódzkim) Zrzeszenie powinno podejmować współpracę z wszystkimi dostępnymi organami administracji publicznej, które działają w obszarze ochrony środowiska i przyrody, bezpieczeństwa czy zarządzania ładem przestrzennym. Współpraca powinna być również rozwinięta na poziomie RDOŚ, WIOŚ, RROP, RDLP itp. Niezwykle istotna jest też współpraca z organizacjami rolniczymi (WODR, izby rolnicze, instytuty badawcze rolnictwa).

Organy krajowe, również z wykorzystaniem komisji stałych przy NRŁ, powinny prowadzić ożywioną współpracę z krajowymi władzami i organami podmiotów działających w obszarze ochrony przyrody i środowiska, bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego. NRŁ i ZG odgrywają szczególną rolę w utrzymywaniu różnych form współpracy z organizacjami międzynarodowymi i europejskimi oraz z organizacjami łowieckimi w innych krajach. Taka współpraca powinna skutkować zdobyciem najlepszej wiedzy pozwalającej na skuteczne zarządzanie Zrzeszeniem i osiągnięcie strategicznych celów.

Poprzez prowadzoną działalność naukowo-badawczą i uzyskanie unikalnej, interdyscyplinarnej wiedzy Zrzeszenie powinno uzyskać w Polsce status wiodącej organizacji odpowiedzialnej za czynną ochronę przyrody, która może znacząco wpływać na zrównoważone korzystanie z jej zasobów. W ten sposób PZŁ i myśliwi będą traktowani podmiotowo, jak wiarygodny partner dla władz państwowych odpowiedzialnych za realizację celów ochrony przyrody i zrównoważonego rozwoju na forum krajowym i międzynarodowym.

Ministerstwo
Klimatu i Środowiska

GENERALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

Centrum Doradztwa Rolniczego
w Brwinowie

Wybrane podmioty współpracy PZŁ na poziomie krajowym i międzynarodowym

3.2. Nadrzędne zasady zrównoważonego łowiectwa – dekalog prawego myśliwego

Pierwszym zaszczytnym przywilejem i powinnością myśliwego jest osobisty udział w czynnej ochronie zwierzyny i zagospodarowaniu łowisk, rzetelne przestrzeganie norm prawa i etyki łowieckiej oraz pełne podporządkowanie się wymogom dyscypliny organizacyjnej. Bycie myśliwym to powód do dumy, a zarazem wyjątkowy obowiązek wobec przyrody i społeczeństwa.

DEKALOG PRAWEGO MYŚLIWEGO

WARTOŚCI

Fundamentalnymi wartościami dla myśliwych są: odpowiedzialność, zaangażowanie, współdziałanie, uczciwość i bezinteresowność.

TROSKA O PRZYRODĘ

Myśliwy z pełnym zaangażowaniem i odpowiedzialnością dba o dobro ojczystej przyrody oraz jej zachowanie dla przyszłych pokoleń.

TRAKTOWANIE ZWIERZĄT

Myśliwy jest świadomy, że zwierzę, jako istota żyjąca, jest zdolne do odczuwania cierpienia, dlatego wobec zwierząt postępuje zawsze w sposób humanitarny, zachowując najwyższe standardy etyczne.

PRZYRODA PRIORYTETEM

Myśliwy na pierwszym miejscu stawia dobro przyrody, nie szukając w łowiectwie korzyści materialnych i samozadowolenia.

PRZESTRZEGANIE PRAWA I ETYKI

Myśliwy z należytą starannością dba o przestrzeganie prawa, zasad bezpieczeństwa i etyki oraz troszczy się o zachowanie łowieckiego dziedzictwa kulturowego.

ZROZUMIENIE DLA INNYCH

Myśliwy akceptuje prawa tych, którzy nie chcą oglądać polowania ani zwierzyny na pokocie.

WSPIERANIE LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI

Myśliwy jest wrażliwy na problemy społeczności lokalnych oraz osób prowadzących gospodarkę leśną, rolną lub rybacką i aktywnie niesie pomoc w sytuacjach kryzysowych.

POSTAWA WSPÓŁPRACY

Myśliwy chętnie podejmuje współpracę i okazuje szacunek wszystkim pracującym dla dobra przyrody, a swoim zachowaniem stwarza atmosferę wzajemnej życzliwości, szczególnie w życiu organizacyjnym i na polowaniu.

DOSKONALENIE

Myśliwy stale podnosi swoją wiedzę przyrodniczą i umiejętności, popularyzuje łowiectwo i jego tradycje, dbając o dobre imię Zrzeszenia.

WIZERUNEK I ZACHOWANIE

Myśliwy dba o odpowiedni wygląd i strój oraz zachowuje się w sposób wzbudzający sympatię, szacunek i podziw.

3.3. CEL 1. Wymiar przyrodniczy – zachowanie różnorodności biologicznej i ochrona siedlisk

ROZWÓJ CYWILIZACYJNY A PRZYRODA

W hierarchii celów łowiectwa ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej oraz ochrona siedlisk zajmują czołowe miejsce. W powszechnym odczuciu społecznym wykształcił się pogląd, że najlepszym sposobem ochrony dóbr przyrody jest pozostawienie jej samej sobie, sugerujący, że przyroda sama najlepiej potrafi regulować procesy w niej zachodzące. Niestety, ze względu na znaczną ingerencję człowieka w środowisko przyrodnicze, poprzez nadmierne pozyskiwanie jej zasobów, rozwój miast i wsi, budowę dróg, fabryk, centrów handlowych, obiektów sportowych i rekreacyjnych, poprzez turystykę i wiele innych aktywności, krajobraz przyrodniczy – niezmieniony przez człowieka – praktycznie przestał istnieć. Oznacza to, że przyroda już nie jest w stanie utrzymać sama równowagi, a jej bierna ochrona nie może przynieść oczekiwanych rezultatów. Rozwój cywilizacyjny ma swoje potrzeby, jednak w coraz większym stopniu wpływa on negatywnie na przyrodę. Łowiectwo jest tym rodzajem działalności, który ten proces odwraca – przez czynną ochronę zwierząt (nie tylko łownych) oraz odtwarzanie ich siedlisk.

ZARZĄDZANIE POPULACJAMI

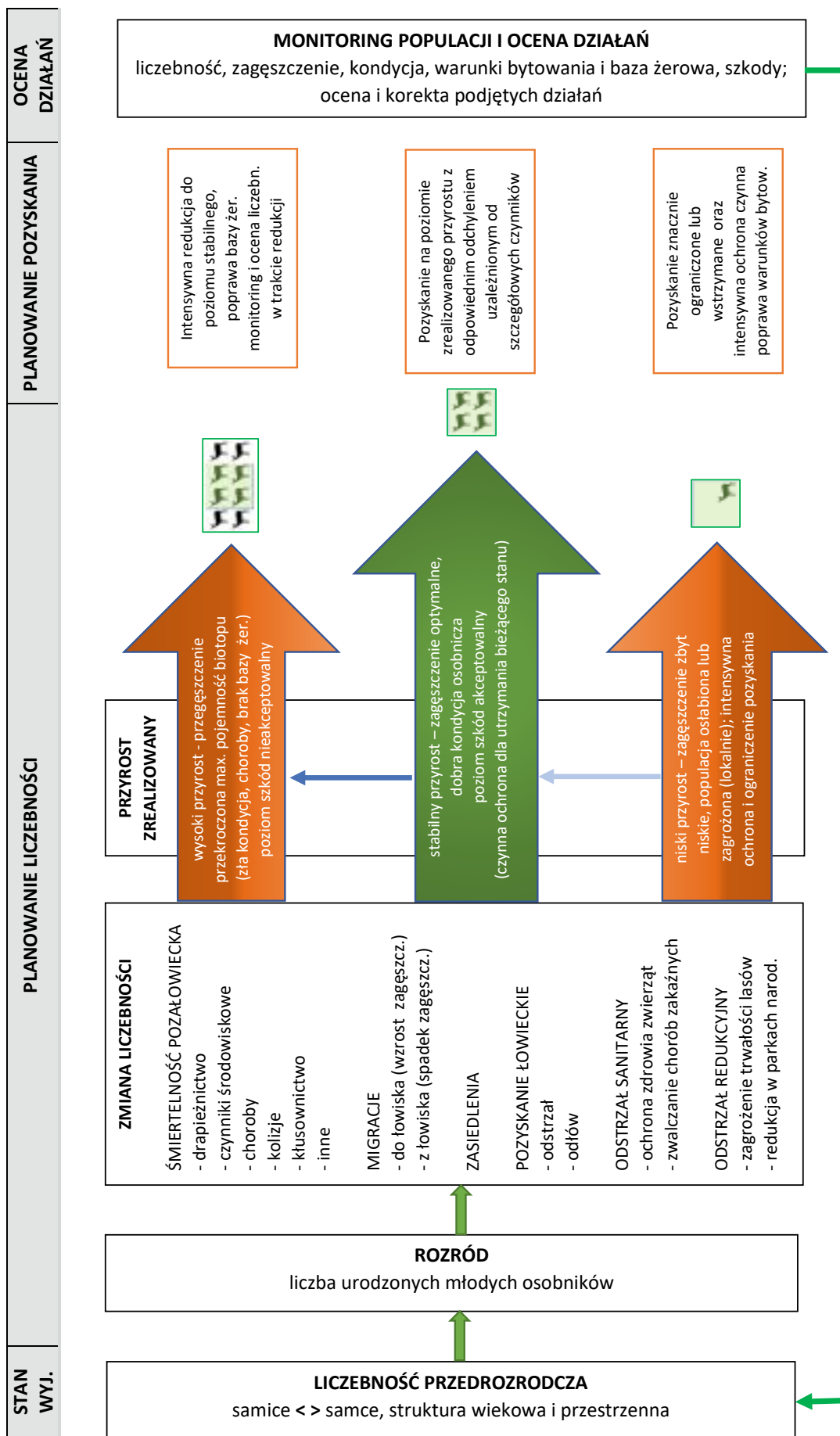
Z przyrodniczego punktu widzenia zarządzanie populacjami dziko żyjących zwierząt stanowi kluczowy czynnik stabilizujący równowagę między gatunkami. Myśliwi są uprawnieni do regulacji liczebności dzikich zwierząt w ramach polowania. Gospodarowanie populacjami to złożony proces, oparty na ekologii, prawie i etyce, który gwarantuje odpowiedni ich rozwój i niweluje konflikty powodowane przez zwierzynę (np. presja na inne gatunki, szkody, choroby przenoszone przez zwierzęta).

ŁOWIECTWO JAKO CZYNNNA OCHRONA PRZYRODY

W tym kontekście łowiectwo odgrywa unikalną i niezastąpioną rolę. Na styku systemu ochrony przyrody oraz gospodarki leśnej, rolnej i rybackiej Polski Związek Łowiecki od ponad stu lat podejmuje skuteczne działania na rzecz zachowania różnorodności zwierząt oraz kształtowania środowiska przyrodniczego. Jednym z najbardziej spektakularnych przykładów jest inicjatywa polskich myśliwych dotycząca m.in. ochrony żubra, niedźwiedzia czy bobra, ale także głuszca i cietrzewia. Dodatkowo, populacje zająca i kuropatwy zostały zasilone dzięki wprowadzaniu nowych osobników do łowisk. Polscy sokolnicy – członkowie Gniazda Sokolników PZŁ, mają na koncie ogromny sukces w postaci udanej reintrodukcji sokoła wędrownego, który praktycznie zanikł w Polsce jako gatunek lęgowy. Prowadzone badania jednoznacznie potwierdzają, że odstrzał zwierząt nie stanowi czynnika powodującego dynamiczny spadek liczebności. Wynika to z prostego faktu, że gospodarka łowiecka prowadzona jest w oparciu o zasady i metody zrównoważonego zarządzania poszczególnymi gatunkami oraz o coroczne inwentaryzacje, które pozwalają na dostosowywanie działań.

- redukcja drapieżników
- regulacja liczebności
- gradzenie upraw
- pasy zaporowe i poletka
- wyznaczanie ostoi
- korytarze ekologiczne
- hodowla
- budowa miejsc lęgowych
- zadrzewienia śródpolne
- monitoring gatunków
- restytucja gatunków
- budowanie świadomości
- zasilanie populacji
- badania naukowe
- zapobieganie sukcesji roślinnej

Wybrane czynne formy ochrony przyrody w łowiectwie

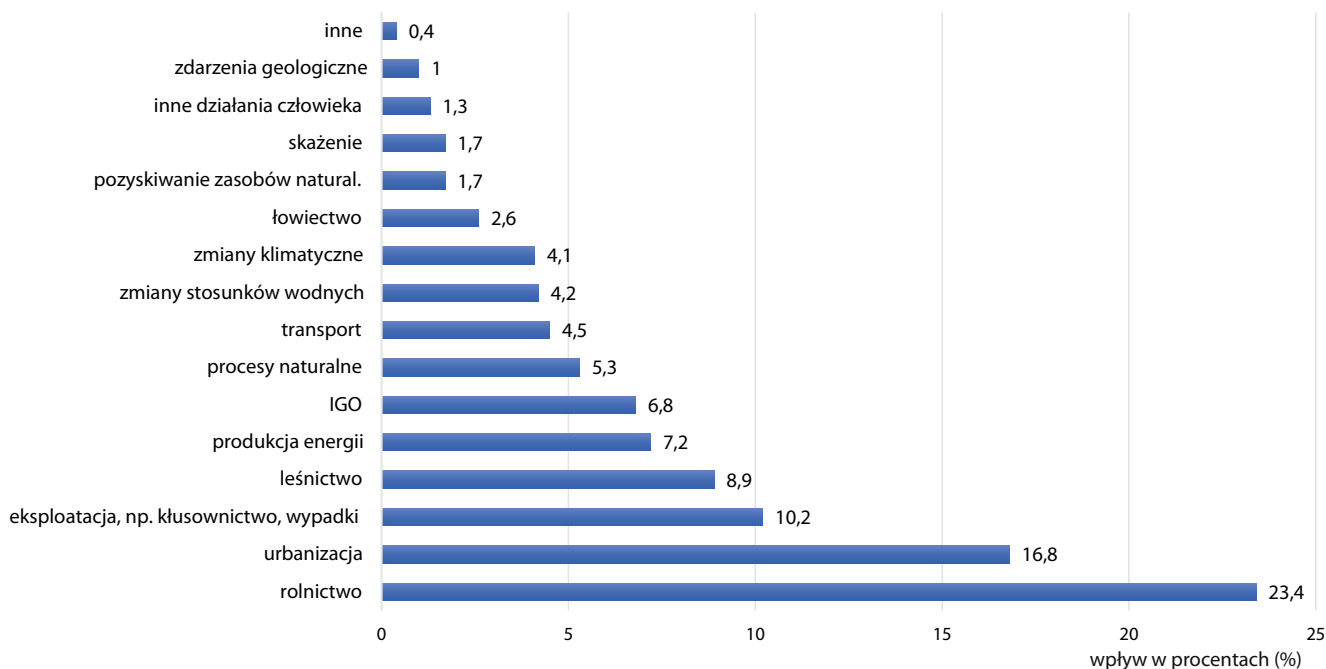

Szymon Hatlas, Uproszczony schemat zarządzania populacjami zwierzęmi, oprac. własne dla SZŁ 2030

W ostatnim dziesięcioleciu zarówno w Polsce, jak i w krajach sąsiednich można zauważyć dynamiczny wzrost liczebności drapieżników, zarówno skrzydlatych, jak też dużych ssaków (np. wilk). Na forum UE podjęto już kwestię ewentualnej redukcji populacji wilka. Z punktu widzenia PZŁ tego typu działania powinny opierać się na monitoringu liczebności wilka w okręgach oraz strefowym (regionalnym) zróżnicowaniu zarządzania populacją według prostej zasady: tam, gdzie populacja jest przegęszczona, a szkody i zagrożenia dla ludzi przekraczają dopuszczalny poziom – dokonuje się planowej redukcji. Zrzeszenie dysponuje grupą wybitnych specjalistów, którzy powinni uczestniczyć w grupie eksperckiej zarządzania populacją tego drapieżnika. Z tych samych względów należy rozważyć wprowadzenie zarządzania populacjami bobra czy kormorana. Należy również poważnie rozważyć zniesienie moratorium ochronnego na łosia, gdyż jego populacja wzrosła do skali nienotowanej w historii Polski, a skala szkód w uprawach oraz kolizji z pojazdami zbliża się do poziomu społecznie i gospodarczo nieakceptowalnego – co najmniej w ujęciu lokalnym i regionalnym.

PTAKI ŁOWNE

Tematem budzącym pewne kontrowersje społeczne jest utrzymywanie trzynastu gatunków ptaków na liście zwierząt łownych (dla porównania we Francji lista obejmuje 87 gatunków, 38 gatunków samych ptaków blaszkodziobych). Niektóre organizacje ochroniarskie twierdzą, że polowania są przyczyną spadku populacji wielu gatunków, np. łąski. Opierając się na wynikach badań naukowych, jak również na inwentaryzacjach prowadzonych przez podmioty spoza środowiska myśliwskiego, tego typu poglądy należy odrzucić. Według sprawozdań opracowanych przez kraje UE, myślistwo nie ma istotnego wpływu na status ochronny IUCN, gdyż stanowi tylko 2,6 procenta spośród wszystkich czynników wpływających na populacje ptaków. O wiele większą presję na ptaki wywołują np. urbanizacja (w tym rekreacja w terenie), stanowiąca 16,8 procenta, czy gatunki inwazyjne, stanowiące 6,8 procenta. Ewentualne zmiany na liście ptaków łownych powinny być konsultowane z FACE i CIC oraz poparte rzeczowymi argumentami naukowymi wynikającymi z badań przyrodniczych.

Czynniki wpływające negatywnie na populację ptaków wymienionych w załączniku II i III Dyrektywy ptasiej wg raportów państw członkowskich UE za lata 2013-2018

DLACZEGO ZAKAZ POLOWAŃ NA PTACTWO BYŁBY NIEKORZYSTNY DLA PTAKÓW ŁOWNYCH I INNYCH GATUNKÓW

- 10 spośród 13 gatunków łownych ptaków to gatunki migrujące, których polska część populacji stanowi niewielki ułamek populacji Europy, podobnie pozyskanie ptaków w Polsce (0,2 mln osobników) stanowi

tylko 0,38% pozyskania w UE (52 mln osobników) – dlatego ewentualny zakaz polowań nie będzie mieć wpływu na ogólny stan populacji, a samo zarządzanie nimi powinno odbywać się w wymiarze europejskim;

- presja łowiecka (polowania) stanowi tylko 2,6% spośród negatywnych czynników wpływających na liczebność ptaków w UE (dla porównania: rolnictwo to 23,4%, a urbanizacja 16,8%);
- wyniki badań w Polsce wykazały, że największe spadki liczebności wśród ptactwa powoduje drapieżnictwo w okresie lęgowym, dlatego myśliwi prowadzą stałą redukcję drapieżników oraz prowadzą wiele działań w zakresie ochrony czynnej (wraz z leśnikami), które realnie zwiększają sukces lęgowy, tj.: montaż koszy lęgowych, wsiedlanie, zakładanie remiz śródpolnych, dokarmianie;
- usunięcie gatunków wodno-błotnych z listy zwierząt łownych spowoduje, że myśliwi przestaną być prawnie zobowiązani do ochrony ich siedlisk, ponadto stracą motywację do tego typu działań. Spowoduje to ekspansję drapieżników i regres populacji ptaków łownych i zwierząt chronionych; gatunki łowne ptaków są gatunkami osłonowymi, a prowadzone przez myśliwych działania ochronne na ich korzyść sprzyjają ochronie innych gatunków zwierząt (ptaków, drobnych ssaków, gadów, płazów czy owadów), dlatego obecność na liście gatunków łownych umożliwi rozwój populacji zarówno łownych, jak i chronionych, a także ochronę ich siedlisk dzięki działaniom myśliwych.

INWAZYJNE GATUNKI OBCE

Jednym z najistotniejszych czynników, które wpływają negatywnie na liczebność rodzimych gatunków zwierząt, są inwazje biologiczne gatunków obcych (ustawowo noszące nazwę „inwazyjne gatunki obce” – IGO), które w danym ekosystemie pojawiły się wskutek ludzkiego działania. Innymi słowy, nastąpiło przemieszczenie poza naturalny zasięg danego gatunku. Największym negatywnym skutkiem inwazji obcych gatunków zwierząt jest ich wpływ na sieci troficzne, polegającym przede wszystkim na tym, że to IGO żywią się gatunkami rodzimymi, powodując znaczny spadek liczebny tych populacji. Często też wywierają na nie presję, wypierając je z naturalnych siedlisk. Oprócz tego, IGO przenoszą obce pasożyty i patogeny, na które gatunki rodzime nie są odporne, a także potrafią się krzyżować z nimi, np. jelenń sika z jeleniem szlachetnym. Bez wątplenia IGO przyczyniają się do degradacji różnorodności gatunkowej, co jest sprzeczne z polityką ekologiczną państwa i zadaniami Zrzeszenia.

W celu zapobiegania negatywnym skutkom przyrodniczym należy zabiegać o uproszczenie sposobów eliminacji gatunków obcych z łowisk. Obecna procedura wymagająca zgłoszenia do władz gminy obecności IGO jest niepraktyczna i nieuzasadniona, bo zasadniczym postulatem ekologicznym jest konieczność bezwzględnego wyeliminowania IGO z ekosystemu. Wiele niejasności prawnych powoduje dodatkowo to, że prowadzenie działań zaradczych przez myśliwych w stosunku do IGO może spowodować niezamierzone naruszenie przepisów – a następnie skutkować utratą uprawnień do wykonywania polowania. Dodatkowym elementem wymagającym aktywnej postawy ze strony władz Zrzeszenia jest kwestia ustalenia i aktualizacji listy gatunków obcych, np. w odniesieniu do wizona amerykańskiego (norki amerykańskiej), oraz uproszczenie ram prawnych eliminowania IGO ze środowiska przez myśliwych.

OBOWIĄZKOWE UCZESTNICTWO MYŚLIWYCH W MONITORINGU PRZYRODNICZYM

Monitoring przyrodniczy (łowiecki) to regularne obserwacje i pomiary wybranych składników przyrody żywej (gatunków zwierząt), prowadzone w celu pozyskania informacji o zmianach zachodzących w nich w określonym czasie, a także gromadzenie i aktualizowanie informacji o stanie innych ważnych składników przyrody. Należy wprowadzić obowiązek szczegółowego raportowania upolowanej zwierzyny, w tym ptactwa (obowiązek przesłania z użyciem aplikacji fotografii skrzydła upolowanego osobnika, tzw. *wing collection*, dla prowadzenia szczegółowej inwentaryzacji danej populacji).

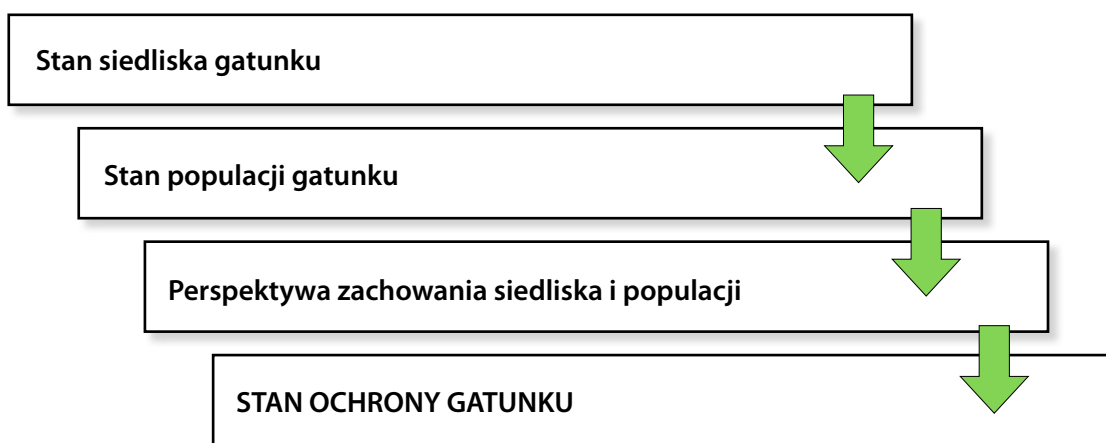
Zbierane dane są podstawą do przeciwdziałania obserwowanym negatywnym zmianom poprzez podejmowanie określonych działań ochronnych. Z uwagi na zobowiązania międzynarodowe (prawo UE, konwencje) prowadzony monitoring powinien przede wszystkim pozwolić na ocenę stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków, będących przedmiotem zainteresowania, oraz pomóc w ocenie efektywności działań podejmowanych dla ich ochrony.

Monitoringowi kierowanemu przez Inspekcję Ochrony Środowiska powinny podlegać wszystkie występujące w Polsce typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki zwierząt i roślin wymienione w załącznikach Dyrektywy siedliskowej. Z punktu widzenia potrzeb polskiej ochrony przyrody, w tym łowiectwa, zakres monitoringu powinien być jednak szerszy i obejmować także siedliska i gatunki spoza załączników Dyrektywy (np. gatunki inwazyjne).

Należy podkreślić, że zgodnie z obowiązującą Polską *Konwencją berneńską o zachowaniu dzikiej fauny i flory oraz siedlisk naturalnych* myśliwi są zobowiązani do działań obejmujących:

- aktywną pomoc w monitorowaniu populacji zwierząt oraz prowadzeniu badań;
- regulowanie populacji gatunków łownych (we współdziałaniu z innymi interesariuszami);
- zachowanie siedlisk;
- zwiększanie świadomości publicznej dotyczącej ochrony środowiska.

Bezpośrednim celem monitoringu przyrodniczego jest określenie stanu ochrony gatunku w celu podejmowania odpowiednich działań z zakresu biernej (prawnej) i czynnej ochrony. Schemat takiego monitoringu przedstawiono poniżej.

Wszystkie formy łowiectwa są oparte na zasadach zrównoważonego rozwoju pod względem ekologicznym, gospodarczym oraz społeczno-kulturowym. W tych uwarunkowaniach samodzielnie zebrane i oceniane dane powinny stanowić dla PZŁ podstawę do podejmowania decyzji i promowania Zrzeszenia jako wiodącej organizacji działającej na rzecz czynnej ochrony zasobów przyrodniczych. Ogólnopolski zasięg działalności pozwala na prowadzenie wysokiej jakości monitoringu przyrodniczego na skalę niedostępną dla innych organizacji.

Stacja Badawcza PZŁ w Czempiniu posiada bogate doświadczenie w pracach badawczych i powinna stanowić bazę do wznowienia kompleksowych badań niezbędnych dla praktyki łowieckiej. Badania, na podstawie ogólnopolskiego i lokalnego monitoringu, we współpracy z innymi ośrodkami naukowymi, powinny objąć przede wszystkim gatunki łowne i wybrane gatunki chronione, w tym ptaki, kwestie presji drapieżników (w tym udomowionych oraz szponiastych i krukowatych) oraz wpływ IGO na ekosystemy. Należy też przeprowadzić badania pozwalające na ocenę i rewizję zasad gospodarowania populacjami zwierzyny grubej, w szczególności w zakresie selekcji zwierzyny płowej. Stacja Badawcza powinna również powrócić do organizacji kursów i szkoleń dla lektorów i edukatorów łowieckich. Bezpośredniego wsparcia w tych działaniach powinien udzielić ZG PZŁ.

OCHRONA SIEDLISK

Obserwowane zmiany klimatyczne, wpływające na stan siedlisk, skłaniają do zmiany akcentów w prowadzeniu czynnej ochrony zasobów przyrodniczych. Rekomenduje się odejście od dotychczasowej formy do-

karmienia zwierzyny (łagodne zimy) i przekierowanie sił i środków na działania w obszarze czynnej ochrony (np. zakup materiału szkółkarskiego na zadrzewienia, zakup koszy i budek lęgowych, zakup urządzeń do monitoringu przyrodniczego, takich jak fotopułapki, obrączki, termowizory). Pozwoli to również na większą integrację myśliwych, rolników, członków innych organizacji oraz lokalnych społeczności. Ochrona siedlisk jako działanie na rzecz poprawy warunków bytowania zwierzyny jest jednym z najważniejszych zadań gospodarki łowieckiej. Beneficjentami tych działań nie są wyłącznie gatunki łowne będące gatunkami osłonowymi, ale w równym stopniu gatunki chronione.

W związku z ewolucją wspólnej polityki rolnej UE oraz rozwojem programów wspierających działania rolnośrodowiskowe (takie jak zakładanie zadrzewień śródpolnych) Zrzeszenie winno stać się inicjatorem akcji zadrzewiania w skali całego kraju. Należy podjąć aktywne działania na rzecz dostosowania dostępnych programów pomocowych i umożliwienia aplikowania o środki kołom łowieckim – nie tylko na gruntach stanowiących ich własność, ale również na gruntach prywatnych i należących do Skarbu Państwa lub samorządów. Wymaga to współpracy z organizacjami rolniczymi i leśnikami na rzecz dostosowania prawa, jednak wprowadzenie tych zmian może spowodować istotną poprawę warunków siedliskowych zwierząt dziko żyjących. ZG powinien przyjąć harmonogram działań na rzecz realizacji działań rolnośrodowiskowych przez koła łowieckie. Zrzeszenie powinno podjąć również działania na rzecz dostosowania wielkości (zmniejszenia) rejonów hodowlanych do założeń, które legły u podstaw ich utworzenia, tj. mają to być obszary obejmujące swym zasięgiem całoroczne areale bytowania lokalnych populacji zwierzyny, a ich granice powinny być wyznaczone z uwzględnieniem kompleksów leśnych oraz naturalnych ciągów migracyjnych zwierząt. Umożliwi to skuteczniejszą ochronę siedlisk i samych populacji dzikich zwierząt. Działaniem wspierającym ochronę siedlisk powinno być wyznaczanie korytarzy ekologicznych i zapobieganie niekontrolowanemu powstawaniu nowej zabudowy wiejskiej wzdłuż dróg.

OŚRODKI HODOWLI ZWIERZINY PZŁ

OHZ to zobowiązane do realizacji szczególnych celów ustawowych jednostki, które zarządzają wyłącznie z wydzierżawiania obwodami łowieckimi (PZŁ ma 51 obwodów i 28 OHZ, LP mają 205 obwodów w zarządzie i 141 OHZ – w sumie niecałe 8 procent powierzchni obwodów w Polsce zostało przeznaczone na OHZ). Cechą odróżniającą OHZ od kół łowieckich jest to, że oprócz polowania ustawa nakłada na nie realizację szczególnych zadań, takich jak prowadzenie wzorcowego zagospodarowania łowisk i badań naukowych, odtwarzanie populacji gatunków zanikających (np. głuszc), hodowla rodzimych gatunków łownych w celu zasiedlania łowisk (np. zajęc, kuropatwa) czy prowadzenie szkoleń z zakresu łowiectwa. Niezaprzeczalną zaletą OHZ jest ich wpływ na wzrost kultury łowieckiej poprzez prowadzenie polowań komercyjnych z tradycyjną oprawą i na wysokim poziomie organizacyjnym, co stało się wzorem dla kół łowieckich. Ponadto, częsty kontakt z myśliwymi zagranicznymi pozwala na wymianę doświadczeń, dobrych praktyk oraz na bardziej świadome budowanie własnej tożsamości łowieckiej. Potencjał OHZ w niektórych przypadkach nie jest w pełni wykorzystywany, a realizacja celów ustawowych może być nierównomierna. Z tego względu należy pilnie przeprowadzić przegląd wszystkich OHZ PZŁ i na jego podstawie przyjąć politykę, która pozwoli na systemowe wdrożenie działań dla realizacji wszystkich celów ustawowych, poszerzonych o obowiązkowe działania edukacyjne i promocyjne na rzecz łowiectwa.

Prawne dopuszczenie wykonywania polowania z użyciem łuku może stanowić ogromną szansę na rozwój OHZ. Myślistwo łucznicze jest niszą, która może być impulsem rozwojowym dla ośrodków poprzez umożliwienie wykonywania profesjonalnie przygotowanych polowań przez polskich, jak i zagranicznych myśliwych. Obecnie polscy łucznicy zmuszeni są do korzystania z łowisk zagranicznych.

Polityka Zrzeszenia powinna uwzględniać lokalną specyfikę i silne strony poszczególnych OHZ. W zakresie prowadzenia badań każdy OHZ powinien rozwijać współpracę z uczelniami i średnimi szkołami zawodowymi (np. przygotowywanie prac magisterskich, licencjackich, zaliczeniowych itp.) oraz ośrodkami badawczymi dla realizowania celów badawczych Zrzeszenia. Bezpośredniego wsparcia w zakresie określenia kierunków oraz metod badań powinna udzielać Stacja Badawcza PZŁ we współpracy z Komisją Naukową NRŁ oraz zarządami okręgowymi.

3.4. CEL 2. Wymiar gospodarczy – trwała współpraca na rzecz zachowania zasobów przyrody i zarządzania populacjami dzikich zwierząt

Spółeczna praca na rzecz zapobiegania szkodom i likwidacji szkód w uprawach rolnych i leśnych jest jednym z głównych zadań myśliwych. Dzięki aktywnej postawie myśliwych i dużemu nakładowi czasu, znacząco zmniejszony jest uszczerbek w tych uprawach. Dodatkowo, proces szacowania szkód wykonywany jest nieodpłatnie przez członków PZŁ we współpracy z organizacjami rolniczymi. Zrzeszenie ponosi również koszt wypłaty odszkodowań.

PZŁ ORGANIZACJA KRAJOWA

128 500 myśliwych w 2791 kołach

9,1 mln godzin prac społecznych w roku

1 miliard zł – roczna wartość wkładu myśliwych w ochronę przyrody

500 mln zł – roczna wartość prac społecznych

105 mln zł – odszkodowania łowieckie w 2021 r. wypłacone przez PZŁ

Tylko w 2021 r. PZŁ wypłacił ponad 105 mln zł odszkodowań. Całkowitą pracę społeczną myśliwych na rzecz ochrony przyrody (w tym wartość zapobieżonych uszkodzeń upraw) wraz z kwotą wypłacanych rolnikom odszkodowań wycenia się na ponad 1 miliard zł rocznie. To jest kwota zaoszczędzona w budżecie państwa, która może być przeznaczona na inne zadania, takie jak chociażby ochrona zdrowia czy edukacja. Zapobieganie szkodom w rolnictwie to realny wkład w system bezpieczeństwa żywnościowego państwa, który decyduje o odporności na zakłócenia dostaw na rynku żywnościowym.

Myśliwi mają swój udział we wspieraniu leśników w zakresie zapobiegania szkodom w lasach. Umożliwia to nadleśnictwom zmniejszenie wydatków w kategorii ochrona lasu przed szkodami od zwierzyny. W samym 2022 r. koszty te wyniosły prawie 215 mln zł.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Koszty ochrony lasu przed szkodami od zwierzyny (mln zł)	145,1	136,1	157,2	154,5	167,7	191,5	174,8	164,1	167,3	214,7
w tym:										
grodzenie upraw nowe (w tym: wyprzedzające)	87,0	78,0	95,1	90,5	98,3	111,6	97,6	93,6	89,4	110,7
demontaż ogrodzenia upraw	13,1	15,9	17,4	17,6	18,9	26,4	26,0	27,2	32,8	41,4
konserwacja ogrodzeń	11,3	11,1	11,6	11,7	14,7	14,9	15,6	12,6	12,4	19,1
ochrona chemiczna (repelenty)	22,6	21,2	23,6	25,1	26,4	27,6	26,6	23,3	25,1	34,5
ochrona mechaniczna (osłony)	9,6	7,4	8,4	8,9	8,6	8,6	6,2	4,8	5,2	7,2

Koszty ochrony lasu przed szkodami od zwierzyny, źródło: Dyrekcja Generalna LP

Odpowiednia ochrona lasu pozwala LP na zapewnienie większej podaży drewna wykorzystywanego w przemyśle drzewnym. Ten ważny sektor gospodarki obejmuje wiele rodzajów działalności, np. tartaki, produkcja płyt drewnopochodnych, meblarstwo, produkcja paneli podłogowych, konstrukcje czy opakowania drewniane. W Polsce przemysł drzewny daje bezpośrednio pracę 330 tys. pracowników, a jego udział w unijnym eksporcie stanowi prawie 10%.

WSPARCIE W ZWALCZANIU CHOROÓB

Ostatnie lata otworzyły w historii polskiego łowiectwa nową kartę, związaną ze zwalczaniem na niespotykaną wcześniej skalę chorób zakaźnych u zwierząt. Afrykański pomór świń (ASF) to szybko szerząca się, zakaźna choroba wirusowa, na którą podatne są świnie domowe oraz dziki. W przypadku wystąpienia ASF w stadzie dochodzi do dużych spadków w produkcji: zakażenie przebiega powoli i obejmuje znaczny odsetek zwierząt w stadzie, przy czym śmiertelność zwierząt sięga nawet stu procent. O znaczeniu zwalczania tej choroby dla gospodarki i społeczeństwa niech świadczy fakt, że pogłowie trzody chlewnej w Polsce wyniosło w 2022 r. ponad 9,6 mln osobników, a przeciętne roczne spożycie wieprzowiny przez Polaków wynosi kilkadziesiąt kilogramów na osobę. W związku z doświadczeniami w zakresie redukcji populacji dzika w ramach walki z ASF, ZG i ZO powinny prowadzić stałe kampanie informacyjne i edukacyjne w zakresie zwalczania chorób. Należy też prowadzić stałą współpracę ze służbą weterynaryjną (ustawowo odpowiedzialną za zwalczanie chorób u zwierząt), resortem rolnictwa, służbami gminnymi, rolnikami i innymi podmiotami zaangażowanymi w zapobieganie i zwalczanie epizootii ASF. Pozwoli to wypracować najlepsze praktyki, aby skuteczniej zapobiegać chorobom zwierzęcym w przyszłości.

MYŚLIWI JAKO KONSUMENTY

Łowiectwo stanowi ważny element gospodarki narodowej. Oprócz zapobiegania szkodom, wypłat odszkodowań, zatrudniania pracowników do prac w łowisku czy generowania przychodów na działalność statutową dla kół ze sprzedaży tusz, myśliwi są konsumentami licznych dóbr i usług, dając miejsca pracy wielu grupom zawodowym. Można wśród nich wymienić producentów odzieży, obuwia, broni i amunicji, sprzętu optycznego, samochodów czy chłodni do przechowywania tusz. Również organizatorzy turystyki, gospodarstwa agroturystyczne, hotele i restauracje mogą czerpać stałe dochody dzięki myśliwym. ZG i ZO powinny podjąć działania na rzecz koordynacji działań wszystkich interesariuszy turystyki łowieckiej oraz współpracy z dostawcami dóbr dla myślistwa. Należy tworzyć platformy do współpracy, organizować wspólne spotkania, dzięki czemu wszystkie strony zyskają możliwość lepszej realizacji swoich interesów. Podmioty te są również zainteresowane, aby łowiectwo, dając miejsca pracy i przychody w Polsce, mogło się rozwijać.

3.5. CEL 3. Wymiar społeczny – pozytywny wizerunek – służyć przyrodzie i społeczeństwu

Siła Zrzeszenia nie bierze się z doraźnych działań, ale ze żmudnej codziennej pracy i organizacji

Wizerunek społeczny organizacji jest wartością, której nie da się precyzyjnie określić w kategoriach finansowych. Rosnące oczekiwania społeczne i wpływ czynnika społecznego na rozwój prawodawstwa i dostęp do zasobów finansowych powodują, że dbałość o wizerunek jest czynnikiem warunkującym rozwój każdej organizacji. Ludzie oczekują, że Zrzeszenie będzie społecznie odpowiedzialne, postępując w zgodzie z zasadami etyki, ekologii i w duchu współpracy. Niewątpliwie najtrudniejszą kwestią wizerunkową, z którą muszą uporać się myśliwi, jest uśmiercanie zwierząt jako część procesu zarządzania ich populacjami. Stereotyp zabijania niewinnych zwierząt jako głównej (jedynej) aktywności myśliwych łatwo wzbudza emocje w społeczeństwie, wywołując nierzadko poczucie niechęci. Takie emocjonalne i redukcyjne podejście do postrzegania łowiectwa, brak wiedzy przyrodniczej w społeczeństwie oraz bierna postawa samych myśliwych są podstawą do wszelkich ataków ze strony organizacji tworzących tzw. ruch antyłowiecki.

Zrzeszenie powinno opracować dla myśliwych zestaw rzeczowych argumentów, które mogą być wykorzystane we wszelkich dyskusjach, oraz prowadzić kompleksowo zaplanowaną kampanię, która będzie przedstawiać wszystkie korzyści dla przyrody, społeczeństwa i gospodarki wynikające z działalności łowieckiej. Z obiektywnych przyczyn dzikich zwierząt nie można chronić w taki sam sposób, jak to się dzieje ze zwierzętami domowymi i gospodarskimi. Myśliwi starają się chronić przyrodę w sposób uwzględniający występujące w niej procesy ekologiczne, w oparciu o wyniki badań naukowych i z zachowaniem zasad etyki. Nasz związek w 2022 r. został laureatem programu „Symbol Odpowiedzialności Społecznej”, który przyznawany jest wyróż-

niającym się podmiotom wykonującym zadania dla dobra wszystkich obywateli i przyczyniającym się do rozwoju Polski. Tego typu wyróżnienia powinny mobilizować myśliwych do jeszcze bardziej wytężonej pracy. Tylko bowiem zorganizowany wysiłek, często mało widoczny, ale obliczony na długą metę, przynosi prawdziwe owoce w postaci pełnej realizacji zadań podjętych przez myśliwych. Co więcej, tylko takie efekty pracy mogą być przedmiotem promocji. Wszelkie ataki na myśliwych, które mogą naruszać obowiązujące prawo, powinny spotykać się ze stanowczą reakcją myśliwych, z pomocą dostępnych środków prawnych i przy aktywnym wsparciu Zrzeszenia na poziomie ZG i ZO.

WSPÓŁPRACA MYŚLIWYCH NA RZECZ POPRAWY DOSTĘPNOŚCI LEŚNYCH USŁUG EKOSYSTEMOWYCH DLA SPOŁECZEŃSTWA

Przyroda dostarcza człowiekowi wielu korzyści, które zostały nazwane usługami ekosystemowymi. Mogą to być wytwory i funkcje przyrody (np. oczyszczanie wody i powietrza, produkcja tlenu, miejsca rekreacji), z których korzysta społeczeństwo. W odniesieniu do działalności łowieckiej najważniejsze znaczenie przedstawiają leśne usługi ekosystemowe. Zaliczamy do nich możliwość zaopatrzenia w drewno (produkcja mebli i wyposażenia, opał), możliwość zbierania owoców leśnych i grzybów, pozyskiwanie zwierzyny (uprawianie myślistwa oraz pozyskiwanie dziczyzny), zmniejszenie erozji, retencja wody, wiązanie węgla i oczyszczanie powietrza. W aspekcie kulturowym do leśnych usług ekosystemowych należy zaliczyć możliwość rekreacji, zachowanie bioróżnorodności i wartości kulturowych, edukację przyrodniczą oraz możliwość prowadzenia działalności naukowej.

Zrównoważone łowiectwo pozwala nie tylko na zachowanie dostępności tych usług dla społeczeństwa, ale również na wyraźną poprawę potencjału ekosystemów – oznacza to, że więcej osób będzie mogło skorzystać z tych usług i zwiększy się skala wytworów takich jak drewno czy obszarów dostępnych dla rekreacji. Gospodarka łowiecka, której istotnym elementem jest zarządzanie populacjami dzikich zwierząt oraz ochrona ich siedlisk, wspiera prowadzenie gospodarki leśnej, przede wszystkim przez ograniczanie zakresu szkód w uprawach leśnych, zachowując wysokiej jakości lasy dla społeczeństwa. Poszerzanie społecznej wiedzy o usługach ekosystemowych powinno pozwolić na lepsze zrozumienie wysiłków podejmowanych na rzecz ochrony przyrody oraz obowiązków ciężących na każdym obywatelu w tym zakresie.

Zrzeszenie, korzystając ze swoich zasobów intelektualnych i organizacyjnych, powinno aktywnie włączyć się do współpracy z LP w zakresie tworzenia miejsc rekreacji, wyznaczania ostoi zwierząt, edukacji przyrodniczej i promocji aktywności myśliwych na rzecz ochrony przyrody.

PROMOCJA WIEDZY PRZYRODNICZEJ ORAZ EDUKACJA DZIECI I MŁODZIEŻY

Z satysfakcją należy przyjąć podjęcie działań na rzecz edukacji dzieci i młodzieży. Uruchomienie programów „Mieszkańcy lasu” (dla przedszkoli), „Bliskość natury przez cały rok” (dla szkół podstawowych) oraz „Dzikie lekcje – wspólna przygoda z przyrodą i myślistwem” (dla szkół ponadpodstawowych) stanowi dobry krok w budowaniu świadomości społecznej w zakresie łowiectwa. Jest to tym bardziej cenne, ponieważ uzupełnia wiedzę przyrodniczą młodego pokolenia, które w przyszłości samo przejmie odpowiedzialność za polską przyrodę. Wspomniane programy powinny zostać rozbudowane przez Komisję Edukacji NRŁ i ośrodki edukacji ekologicznej PZŁ o rozkłady zajęć i konspekty lekcji wraz ze środkami dydaktycznymi. Należy w cyklu co najmniej dwuletnim organizować warsztaty dla edukatorów celem wymiany doświadczeń, aktualizacji wiedzy i opracowywania materiałów. W łatwy sposób można podzielić te zadania korzystając z potencjału komisji problemowych przy ZO i w ten sposób w bardzo krótkim czasie opracować i wydać wysokiej jakości materiały.

Program „Mieszkańcy lasu”. Zajęcia w Przedszkolu Miejskim nr 5 w Kraśniku

Również koła łowieckie powinny korzystać z materiałów opracowanych na szczeblu krajowym, uzupełniając je własną wiedzą, organizując spotkania dla dzieci i młodzieży oraz uczestnicząc w wydarzeniach lokalnych społeczności na szczeblu gminy i powiatu. Planując udział w tego typu wydarzeniach, sąsiednie koła powinny współpracować ze sobą oraz mieć możliwość uzyskania wsparcia ze strony ZO. Podczas akcji promocyjnych i edukacyjnych rekomenduje się zapewnienie materiałów edukacyjnych (gry przyrodnicze, megapuzzle, tropy), pokazy ptaków łowczych i psów myśliwskich, degustację dziczyzny, poczęstunek, pokazy łucznicze oraz strzelanie z łuku lub broni pneumatycznej.

Przed danym wydarzeniem należy bezwzględnie sprawdzić miejsce, zapewnić odpowiednią opiekę i warunki bezpieczeństwa oraz przeszkolić personel i uczestników z zasad bezpieczeństwa. Szczególnie należy zwrócić uwagę na zapewnienie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.

KSZTAŁTOWANIE WIZERUNKU ŁOWIECTWA I ROLI MYŚLIWYCH W MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH

Rozwój nowoczesnych technologii komunikacyjnych spowodował łatwy dostęp do mediów społecznościowych, które stały się najpopularniejszym sposobem komunikacji międzyludzkiej. Szybki dostęp do informacji i możliwość śledzenia wydarzeń na całym świecie są dobrodziejstwem dla współczesnych pokoleń. Jednocześnie media społecznościowe spowodowały, że informacje w nich umieszczone stają się natychmiast publiczne, bez względu na to, czy zostały opublikowane na otwartym profilu czy w zamkniętej grupie dyskusyjnej. Szczególną siłę mają obrazy, które jesteśmy w stanie jednym kliknięciem przenieść z naszego telefonu do Internetu. Myśliwi należą do wąskiego grona uprawnionych do uśmiercania zwierząt. Szczególnie dla nas, myśliwych, wiąże się to z wielką odpowiedzialnością, nie tylko karną czy administracyjną, ale przede wszystkim etyczną, której zasady ukształtowała wielowiekowa tradycja. W tym kontekście umieszczanie zdjęć z upolowaną zwierzyną na portalach społecznościowych co do zasady należy uznać jako działanie nieodpowiedzialne, narażające całą społeczność myśliwych na hejt ze strony internautów, którym nie można w takich okolicznościach wytłumaczyć, czym jest łowiectwo i dlaczego prowadzi się odstrzał zwierzyny. Co więcej, takie działania utrwalają stereotyp myśliwych jak zabójców zwierząt, co znajduje potwierdzenie w komentarzach pod takimi postami. Liczba negatywnych komentarzy dość często ma przewagę. Dodatkowo, sytuację znacząco pogarszają wbudowane algorytmy, które automatycznie rozpowszechniają te informacje w Internecie w postępie geometrycznym, powodując niekontrolowany uszczerbek na wizerunku łowiectwa. Należy podkreślić, że media społecznościowe nie mogą być dziennikiem polowania.

Władze naczelne PZŁ powinny podjąć działania zakazujące lub znacząco ograniczające umieszczanie przez myśliwych zdjęć z upolowaną zwierzyną w mediach społecznościowych oraz rekomendować usunięcie zdjęć już opublikowanych. Należy w okręgach przeprowadzić kampanię uświadamiającą wagę tego zagadnienia i rekomendować publikację zdjęć prezentujących żywe osobniki, piękno krajobrazu, prace w łowisku, spotkania, działania edukacyjne, ciekawie skadrowane sceny z polowania czy akcje typu „Darz Bór – Dasz Krew”. Ze względu na silniejszą komunikację wizualną Zrzeszenie powinno dystrybuować oficjalne koszulki, bluzy, kurtki i czapki z logo i nazwą PZŁ.

ZAPOBIEGANIE WYPADKOM KOMUNIKACYJNYM Z UDZIAŁEM ZWIERZĄT

Zapobieganie kolizjom komunikacyjnym z udziałem dzikich zwierząt należy do priorytetowych aktywności PZŁ dotyczących ochrony zwierząt, mimo faktu, że poza wyjątkowymi przypadkami zarządca lub dzierżawca obwodu łowieckiego nie ponosi odpowiedzialności za takie zdarzenia. Myśliwi i leśnicy, ze względu na czas spędzany w terenie, dysponują najlepszą wiedzą i doświadczeniem pozwalającym na wypracowanie i wdrożenie optymalnych środków zapobiegającym kolizjom.

Policja rocznie notuje około 25-30 tysięcy kolizji z udziałem zwierząt, w tym zwierząt domowych i zwierzęny drobnej. Spośród tej liczby około 160-200 zdarzeń kwalifikowanych jest jako wypadki, w których średnio rannych zostaje około 200 osób, a kilkanaście traci życie. Ocenia się, że oficjalne statystyki kolizji obejmują od 10 do 20 procent zdarzeń na drodze z udziałem zwierząt – większość z nich nie jest zgłaszana przez kierowców. W przeważającej liczbie poważnych wypadków notowanych jako „najechanie na zwierzę” przyczyną jest

kolizja z dzikiem i zwierzyną płową. Szczególnie niebezpieczne są zderzenia z jeleniem i łosiem ze względu na ich masę.

Rok zdarzenia	Liczba wypadków	Liczba osób zabitych	Liczba osób rannych	Liczba kolizji
2017	196	10	230	24625
2018	182	13	215	23764
2019	214	16	250	29749
2020	188	13	204	26772
2021	166	13	178	26715
2022	173	11	198	24030
2023 (do października)	166	7	192	22133

Zdarzenia drogowe w kategorii „Najeżanie na zwierzę”. Źródło: Biuro Ruchu Drogowego KGP

Zrzeszenie podjęło działania prewencyjne w zakresie zapobiegania wypadkom z udziałem zwierząt. W ramach programu „Noga z gazu – zwierzęta nie znają znaków drogowych” opracowano ulotkę, która wyjaśnia, gdzie dochodzi najczęściej do wypadków, jak zachować bezpieczeństwo na drodze oraz co zrobić, gdy dojdzie do kolizji. Ulotki te rozdawane są na drogach w ramach wspólnych patroli Policji z myśliwymi. Na uwagę zasługuje fakt, że partnerami tej akcji są Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego i Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad.

W toku prac nad Strategią przeanalizowano dostępne badania w zakresie zapobiegania kolizjom z udziałem zwierząt. Największą wartość ma w tym zakresie raport dla Kongresu przygotowany na zlecenie Departamentu Transportu USA. W tym kraju oficjalnie notuje się około 300 tysięcy kolizji ze zwierzętami rocznie. W ramach kompleksowych i wieloletnich prac badawczych przetestowano 34 metody i techniki zapobiegania wypadkom, badając ich skuteczność. Wyniki badań przedstawiają się następująco (poczynając od najsukuteczniejszych metod i technik):

1. Utrzymywanie odpowiednich stanów liczebnych (odstrzał dzikich zwierząt).
2. Odłowy.
3. Kampanie informacyjne i edukacja (świadomość przyczyn wypadków, ich skutków, sposobów ich unikania).
4. Duże, niestandardowe znaki ostrzegawcze dla dzikich zwierząt (nowelizacja przepisów).
5. Ostrzeżenie w pojeździe: pokładowe detektory przeszkód (rozpoznające również większe zwierzęta).
6. Zmniejszenie prędkości przez środki uspokojenia ruchu (próg zwalniający, wysepka, zwężenie jezdni).
7. Odgrodzenie dzikich zwierząt od jezdni.
8. Przejścia podziemne i wiadukty (pod i nad drogami).
9. Środki odstrasżające działające na węch zwierzęcia.

Biorąc pod uwagę powyższe, Zrzeszenie powinno rozwijać program „Noga z gazu” z uwzględnieniem najsukuteczniejszych metod i technik zapobiegania kolizjom. Dodatkowo, wykorzystując wspomniane wyniki badań, należy inicjować działania w tym zakresie we współpracy z Policją, zarządcami dróg, LP, parkami narodowymi oraz organizacjami zajmującymi się bezpieczeństwem na drodze. Zrzeszenie powinno zainicjować projekt poprawy monitoringu kolizji z użyciem aplikacji na telefon.

POSZUKIWANIE OSÓB ZAGINIONYCH I AKCJE KRWIODAWSTWA

Środowisko myśliwych, dzięki najlepszej orientacji w terenie, wysokiemu poziomowi zorganizowania, dyscyplinie oraz wyposażeniu w pojazdy terenowe oraz zaawansowany sprzęt (termowizja, noktowizja, aparaty latające), może stanowić duże wsparcie dla służb prowadzących akcje poszukiwania zaginionych osób. Ze względu na ochronę zdrowia i życia ludzkiego oraz presję czasu akcje te wymagają dużej skuteczności działania. W każdym okręgu należy utworzyć ochotnicze patrole myśliwskie, które będą wyposażone w niezbędny sprzęt i system powiadamiania. W porozumieniu ze służbami mundurowymi w swoich okręgach patrole powinny przejść odpowiednie szkolenia, aby zwiększyć bezpieczeństwo i efektywność ich działań. Na najwyższe uznanie zasługuje prowadzony program „Darz Bór – Dasz Krew”, który powinien być rozwijany we wszystkich okręgach i promowany w mediach.

UDZIAŁ PZŁ W BUDOWANIU I UTRZYMYWANIU STRATEGICZNEJ ODPORNOŚCI PAŃSTWA

Jak wspomniano wcześniej, Zrzeszenie jest organizacją, której członkowie stanowią ogromny potencjał dla wsparcia lokalnych społeczności, również w zakresie utrzymywania odporności państwa na zagrożenia. Doskonała znajomość terenu, umiejętność posługiwania się bronią oraz ogromny potencjał intelektualny powinny być wykorzystane dla powszechnej obrony i edukacji ludności. Zrzeszenie powinno stać się kluczowym elementem formacji ochrony ludności. W tym zakresie powinno wypracować aktywne formy współpracy z samorządami lokalnymi, służbami oraz innymi organizacjami działającymi na rzecz ochrony ludności i zasobów państwa. W tym obszarze należy:

- podjąć współpracę z jednostkami państwowej i ochotniczej straży pożarnej, organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ratownictwem medycznym w zakresie prowadzenia szkoleń dla myśliwych (zapobieganie i zwalczanie skutków klęsk i katastrof, pomoc przedmedyczna itp.);
- pozyskać teren i budynki oraz utworzyć centrum szkoleniowe PZŁ z odpowiednim zapleczem dla przygotowania kadr do utrzymywania zdolności obronnych państwa i dla ochrony ludności;
- uporządkować i ujednoczyć kwestie własnościowe (przejęcie własności przez Zrzeszenie) związane z terenami, na których położone są strzelnice myśliwskie oraz inne budynki i budowle przydatne dla ochrony ludności.

REAGOWANIE NA DZIAŁANIA RUCHÓW ANTYŁOWIECKICH

Jak wspomniano w części 2.3, jednym z istotnych trendów wpływających na łowiectwo są tzw. ruchy antyłowieckie. W swojej działalności odwołują się one do emocji, sprowadzając rolę myśliwych wyłącznie do kwestii uśmiercania zwierząt. Organizacje te najczęściej stosują argumenty oderwane od nauk, wymagających rzetelnych badań opartych na obiektywnej prawdzie, takich jak nauki przyrodnicze i rolnicze. W zamian za to powołują się najczęściej na autorytety wywodzące się z nauk humanistycznych (np. filozofia) czy społecznych (socjologia, psychologia). Organizacje te, dzięki emocjonalnemu przekazowi, prezentują negatywny obraz myśliwych i łowiectwa, dezawuuując nasz wkład w ochronę przyrody. Ich postulaty zakładają docelowo likwidację łowiectwa, po drodze proponując wiele ograniczeń dla naszej działalności. ZG oraz ZO powinny powołać stałe zespoły do monitoringu tego typu postulatów. Należy też mieć świadomość, że organizacje antyłowieckie działają metodą małych kroków, które stanowią środek do osiągnięcia ich głównego celu. Z tego względu należy podejmować stanowcze działania zaradcze w przypadku prób wdrożenia tego typu idei do systemu prawnego. Dodatkowo, w ramach Zrzeszenia należy wypracować system udzielania profesjonalnej ochrony prawnej dla myśliwych i kół w przypadku naruszenia prawa przez tzw. ruchy antyłowieckie (ekoterroryzm, zniesławienia itp.) Dla ułatwienia zdiagnozowania tej problematyki opracowano zbiór głównych postulatów ruchów antyłowieckich. Każdy z tych postulatów powinien być dokładnie przeanalizowany i należy wypracować spójne argumenty w odpowiedzi na te postulaty. Mimo przeciwstawnych paradygmatów w podejściu do przyrody, należy podejmować współpracę z takimi ruchami, np. w obszarze monitoringu przyrodniczego czy badań.

Przeciwnicy łowiectwa doprowadzili do zakazu udziału dzieci w polowaniach. Regulacje wprowadzone w Polsce nie są oparte na wiedzy naukowej, lecz na podstawach ideologicznych. Z tego względu jednym

z ważniejszych zadań Zrzeszenia jest przywrócenie prawnej możliwości udziału dzieci w polowaniach. Dowodem na to jest fakt, że w żadnym innym kraju nie wprowadzono takiego zakazu, który narusza konstytucyjne prawa rodziców do wychowania dziecka. Co więcej, w wielu krajach dopuszczalne jest czynne wykonywanie polowania przez dzieci. We Francji od 15. roku życia, w USA, w takich stanach jak Arizona, Maine czy Idaho, już od 10. roku życia można aktywnie polować.

GŁÓWNE POSTULATY RUCHÓW ANTYŁOWIECKICH

Całkowity zakaz polowań (główny cel)

Likwidacja PZŁ i profesjonalizacja polowania

Ograniczanie listy gatunków łownych

Zakaz polowań zbiorowych

Czasowe ograniczenie polowań

Ograniczanie powierzchni łowisk przez właścicieli i gminy

Zaostrzanie kryteriów nabycia i utrzymania uprawnień do polowania

Społeczne opiniowanie RPŁ i WŁPH

Zakaz stosowania określonej amunicji

Zakaz stawiania urządzeń łowieckich

Zakaz polowań komercyjnych

Zakaz dokarmiania zwierzyny

3.6. CEL 4. Wymiar organizacyjny – nowoczesne przywództwo i skuteczna realizacja zadań

KOMPLEKSOWE WDRAŻANIE ZASAD PRZYWÓDZTWA W CODZIENNEJ DZIAŁALNOŚCI

Skuteczna realizacja celów Zrzeszenia wymaga odpowiedniego przygotowania kadr. Czynnikiem ten odgrywa niezwykle istotną rolę w odniesieniu do osób pełniących funkcje kierownicze na wszystkich szczeblach organizacyjnych, począwszy od koła łowieckiego. Wdrożenie i rozwijanie zasad nowoczesnego przywództwa nie stanowi już opcji do rozważenia, ale jest wymaganiem krytycznym, bez którego taka organizacja jak PZŁ nie jest w stanie funkcjonować i odnosić sukcesów. Działania kadry kierowniczej powinny spełniać poniższe zasady przywództwa:

Skuteczna komunikacja – każdy lider powinien w sposób jasny komunikować swoją wizję realizowanych zadań, cele oraz oczekiwania wobec członków swojego zespołu. Jednocześnie powinien rozwijać umiejętność wsłuchiwania się i odczytywania potrzeb ludzi, z którymi pracuje. Takie podejście buduje zaufanie niezbędne do osiągnięcia celów.

Akceptacja zmian – współczesne środowisko funkcjonowania wszelkich organizacji cechuje ogromna dynamika zmian we wszystkich aspektach działalności. Lider powinien rozumieć i akceptować fakt, że zmiany są nieuniknione. Powinien również postrzegać zmianę jako szansę na rozwój organizacji, a nie zagrożenie dla niej.

Delegowanie zadań – każdy lider wypracowuje umiejętność delegowania zadań w sposób, który motywuje do wytężonej pracy, ale również powoduje, że dana osoba bierze odpowiedzialność za rzetelne wykonanie

zadania. Rolą lidera jest tu również tworzenie możliwości rozwoju każdemu członkowi zespołu, wykorzystujące pełen potencjał danej osoby.

Motywowanie do współpracy – lider rozumie, że sukces można osiągnąć tylko dzięki wspólnemu wysiłkowi. Lider musi zapewnić atmosferę otwartości w wyrażaniu myśli i generowaniu idei oraz powinien sprawiedliwie doceniać indywidualny wysiłek w realizację zadania.

Bycie przykładem – lider prezentuje postawę i stosuje zasady, których wymaga od członków swojego zespołu. Stale się rozwija, podnosi swoją wiedzę i kwalifikacje, bierze pełną odpowiedzialność za swoje czyny.

PLANOWE PODNOSZENIE KWALIFIKACJI I WIEDZY W OBLICZU ZMIAN SPOŁECZNYCH I NOWYCH WYZWAŃ

Jak wspomniano powyżej, ciągła zmiana jest cechą charakterystyczną środowiska, w którym funkcjonuje Zrzeszenie. Odnosi się to do zmian uwarunkowań prawnych, ewolucji wymagań i postaw społecznych, rozwoju technologii czy zmian klimatu. W takich okolicznościach czynnik ludzki ma decydujące znaczenie dla realizacji założonych celów. Zbierając najlepsze doświadczenia i praktyki z okręgów, kół oraz organizacji łowieckich za granicą, Zrzeszenie powinno wypracować prosty i przejrzysty system podnoszenia kwalifikacji swoich kadr – zarówno kadry kierowniczej (kursy, studia podyplomowe), jak również wszystkich członków (szkolenia, kursy, warsztaty). Uzyskanie dużej skali tego przedsięwzięcia powinno być oparte na systemie szkoleń stacjonarnych i zdalnych, obejmujących możliwie szeroką tematykę związaną z działalnością Zrzeszenia. Ważnym aspektem tego zadania jest stałe szkolenie lektorów, edukatorów i instruktorów. W ostatnich latach można zanotować pewne zaniedbania w tym zakresie, dlatego należy podjąć niezwłoczne wysiłki w celu naprawienia powstałej luki.

WYBORY WŁADZ ZRZESZENIA

W celu odzyskania samorządności i aktywizacji większej liczby członków Zrzeszenia należy podjąć starania, aby prawnie uregulować możliwość wyborów bezpośrednich do władz PZŁ (wybór Łowczego Krajowego i łowczych okręgowych). Proces ten wymaga skrupulatnych przygotowań, również w odniesieniu do zmian Statutu i uzgodnień na szczeblu ministerialnym, jednak podjęcie takich działań powinno spowodować wzrost zaufania do władz Zrzeszenia. Wizerunkowo realizacja tego postulatu będzie potwierdzeniem dążenia członków PZŁ do większej samorządności i przywróci standard obowiązujący w organizacjach łowieckich w Europie.

SYSTEMOWA AKTYWIZACJA ZG, ZO I KŁ

Wyniki częściowych analiz funkcjonowania ZG, zarządów okręgowych, kół łowieckich oraz OHZ przeprowadzonych przez NRŁ na potrzeby niniejszej Strategii pokazały obszary z potencjałem do doskonalenia. Należy zastanowić się nad projektowym podejściem do realizacji zadań. Polega ono na rozdzielaniu od siebie poszczególnych przedsięwzięć i procesów zachodzących w Zrzeszeniu i traktowaniu ich jako osobnych projektów. Pozwala to na delegowanie uprawnień oraz tworzenie zespołów, które mają konkretne obowiązki i odpowiedzialność za powodzenie konkretnej części.

OKRĘGI

Zarządy okręgowe dysponują dość skromnymi zasobami, a jednocześnie wypełniają całą gamę zadań administracyjnych, nadzorczych, podatkowych, dotyczących zarządzania majątkiem czy współpracy z organami administracji rządowej i samorządowej. Efektywność w ich realizacji zależy od wielu czynników, jednak kluczowe znaczenie mają tu dobra organizacja pracy, odpowiednia swoboda działania, wysoki poziom merytoryczny oraz kompetencje personelu. Dużym wsparciem dla ZO powinny być komisje problemowe działające w okręgach, które często wykazują się niewielką aktywnością. Każdy ZO powinien przygotować ramowy plan działania komisji problemowych, które powinny odbywać posiedzenia przynajmniej dwa razy w roku (również z wykorzystaniem posiedzeń zdalnych) i corocznie składać sprawozdania ze swojej działalności. Każda komisja

problemowa powinna również uzgodnić z ZO konkretne zadania do realizacji w danym roku, np. monitoring regulacji prawnych, nawiązanie stałej współpracy z WODR i izbami rolniczymi. Ważna rola przypada przewodniczącym komisji problemowych, którzy powinni przejawiać dużą inicjatywę w działaniu i zdolności organizacyjne. ZO powinny prowadzić coroczną ocenę działalności komisji i w razie potrzeby dokonywać zmian na stanowiskach przewodniczących komisji.

KOŁA ŁOWIECKIE

Zarządy okręgowe powinny opracować wzory ramowego harmonogramu działalności koła łowieckiego, który będzie uwzględniał lokalną specyfikę. Harmonogram taki powinien określać podstawowe obszary działalności koła (gospodarka łowiecka, zapobieganie szkodom, współpraca z innymi kołami, samorządem, rolnikami, leśnikami i rybakami, edukacja dzieci i młodzieży, promocja łowiectwa itp.). Należy również opracować instrukcję, która w przystępny sposób wyjaśni, w jaki sposób działalność koła może przyczynić się do realizacji celów Zrzeszenia. Taka instrukcja powinna zawierać również dostępne opcje działania, tak aby każde koło łowieckie mogło dostosować swoją działalność do swoich możliwości finansowych i dostępnych zasobów ludzkich. Krytyczne znaczenie dla sukcesu takiej aktywizacji kół mają szkolenia i warsztaty, które powinny być cyklicznie organizowane przez ZO. Powinny one być okazją do wymiany doświadczeń i dobrych praktyk, które z kolei muszą być opracowane z pomocą komisji problemowych i kompleksowo wdrożone przez ZO do codziennej działalności kół.

ZRZESZENIE ORGANIZACJĄ POŻYTKU PUBLICZNEGO (OPP)

Uzyskanie statusu organizacji pożytku publicznego powinno stać się jednym z priorytetowych zadań Zrzeszenia. Nasza działalność wpisuje się w szeroką sferę zadań, które są lub mogą być skutecznie wykonywane przez społeczność myśliwych. Do zadań publicznych wymienionych w ustawie i realizowanych przez Zrzeszenie można zaliczyć m.in. działalność w zakresie ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego; działalność wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; ratownictwo i ochronę ludności, pomoc ofiarom katastrof i klęsk żywiołowych; działalność na rzecz dzieci i młodzieży; działalność w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego; działalność na rzecz obronności. Status OPP da nowe możliwości rozwojowe Zrzeszeniu poprzez znaczącą poprawę finansów organizacji (odpisy podatku, możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne) oraz wizerunku (dostęp do mediów).

STRZELECTWO MYŚLIWSKIE

Strzelectwo myśliwskie stanowi integralną część łowiectwa. Jego dzisiejszy kształt jest owocem wieloletniej pracy instruktorów, zawodników i działaczy łowieckich. Polskie strzelectwo myśliwskie wytworzyło swój odmienny charakter, który wyróżnia nas na tle innych krajów. Jest to dziedzictwo, które powinno być starannie pielęgnowane. Wartością nadrzędną naszego strzelectwa jest jego użyteczność na potrzeby etycznego i skutecznego polowania. Strzelectwo buduje silny charakter myśliwego, uczy prawidłowych nawyków bezpiecznego posługiwania się bronią i stanowi najlepszą drogę przygotowującą do prawidłowego korzystania z broni w łowisku. Próby modyfikacji poszczególnych konkurencji myśliwskich, poprzez m.in. wprowadzanie zmian w przepisach strzelań czy dostosowywanie się do innych organizacji, należy uznać za szkodliwe dla ochrony dziedzictwa polskiego strzelectwa myśliwskiego, bo zupełnie nie w tym obszarze leży istota problemu rozwoju naszego strzelectwa. Polskie strzelectwo myśliwskie jest powodem do dumy ze względu na swój unikalny charakter. Nasze Zrzeszenie ma pełne prawo i jednocześnie obowiązek, aby wyznaczać standardy w szeroko rozumianym środowisku strzeleckim. Mając na uwadze powyższe, Zrzeszenie powinno dążyć przede wszystkim do upowszechnienia wśród myśliwych strzelectwa, które powinno stać się jednym z głównych elementów strategii promocyjnej. Realizacja tego celu powinna opierać się na:

- zwiększeniu dostępności strzelnic myśliwskich (ujednolicenie godzin otwarcia, opłat za korzystanie i innych kosztów, widoczność dostępności oraz rezerwacje przez Internet, wykorzystanie automatyki takiej jak pulery głosowe, umożliwienie przystreliwania broni w warunkach nocnych, organizowanie wydarzeń dla młodzieży z użyciem broni pneumatycznej);

- systemowym szkoleniu (konieczność pilnej aktualizacji materiałów szkoleniowych, wyszkolenie oraz certyfikacja nowych instruktorów);
- promocji strzelectwa myśliwskiego z wykorzystaniem wszystkich dostępnych kanałów komunikacji – promocja ta jednak musi najpierw oprzeć się na profesjonalnej organizacji imprez strzeleckich, które przyciągną nie tylko samych myśliwych, ale również ich rodziny, przyjaciół czy młodzież szkolną;
- ustaleniu odpowiednich proporcji pomiędzy komercyjnym udostępnianiem strzelnic a dostępem dla myśliwych;
- wyznaczeniu strzelnic oraz warunków przystosowania ich do strzelań na osi typu parkur.

Ze względu na bardzo zróżnicowany poziom jakości usług świadczonych przez poszczególne strzelnice myśliwskie, działania na rzecz nowego otwarcia w polskim strzelectwie myśliwskim należy rozpocząć od przeglądu strzelnic z wykorzystaniem wiedzy i doświadczenia członków Komisji Strzeleckiej NRŁ. Przegląd taki powinien objąć zagadnienia związane z warunkami udostępniania obiektu, godzinami pracy, stanem urządzeń i infrastruktury, dostępnością miejsc do parkowania, noclegów i gastronomii. Przegląd powinien w maksymalnym stopniu ustalić potrzeby poszczególnych strzelnic, ocenić ich bieżący stan oraz rekomendować działania rozwojowe. Wobec powyższych uwarunkowań należy stwierdzić, że przeprowadzenie przeglądów strzelnic powinno stanowić priorytet działań ZG i ZO.

MYŚLISTWO ŁUCZNICZE

Łucznictwo stanowi dopuszczalną w większości krajów UE metodę wykonywania polowania. Mimo że w Polsce ten sposób polowania nie jest obecnie dozwolony, to łucznictwo znajduje coraz więcej zwolenników. W wielu okręgach działają komisje łucznicze, których członkowie należą do Polskiego Stowarzyszenia Myślistwa Łuczniczego. Z doświadczeń w innych krajach wynika, że łucznictwo jest bardziej akceptowalną społecznie formą wykonywania polowania niż polowanie z bronią palną, gdyż w odróżnieniu od myślistwa z użyciem broni palnej łucznik musi wykazać się większą tężyzną i zmysłem podchodzenia zwierzyny. Łucznictwo wykorzystywane jest również w innych krajach jako alternatywa w przypadkach konieczności redukcji zwierzyny na terenach zurbanizowanych, gdzie posługiwanie się bronią palną jest często ograniczone ze względów bezpieczeństwa. Główne działania Zrzeszenia w zakresie łucznictwa powinny skupić się na prawnym uregulowaniu możliwości wykonywania polowania z użyciem łuku. Proponuje się inicjatywę w zakresie wypracowania z Ministerstwem Klimatu i Środowiska wspólnego stanowiska i zorganizowania pilotażowego programu myślistwa łuczniczego w wybranym OHZ, którego główne cele obejmą:

- ocenę skuteczności polowań z łukiem w warunkach polskich łowisk;
- opracowanie zasad wykonywania polowania z łukiem;
- opracowanie zasad szkolenia instruktorów myślistwa łuczniczego;
- opracowanie zasad szkolenia oraz uzyskiwania łuczniczych uprawnień do wykonywania polowania.

W fazie opracowywania ww. zasad należy uwzględnić fakt, aby spełniały one jednocześnie standardy międzynarodowego programu szkolenia myślistwa łuczniczego (International Bowhunter Education Program). Wynik programu pilotażowego powinien podlegać ostatecznej ewaluacji i stanowić podstawę do dopuszczenia możliwości wykonywania polowania z łukiem w Polsce. W programie pilotażowym należy wykorzystać doświadczenia i dobre praktyki wypracowane podczas opracowywania kryteriów dla uprawnień sokolniczych.

KYNOLOGIA ŁOWIECKA

Pies myśliwski wpisany jest w polską kulturę łowiecką od wieków, dlatego nie sposób przecenić jego znaczenia. Rozwój kynologii wymaga szczególnej uwagi ze strony myśliwych dla ochrony tego wielkowiekowego dziedzictwa. Do najważniejszych zadań polskiej kynologii łowieckiej należy zaliczyć:

- określenie warunków brzegowych i podjęcie pragmatycznej współpracy ze Związkiem Kynologicznym w Polsce (ZKwP) na rzecz użytkowania i rozwoju ras psów myśliwskich, ze szczególnym uwzględnieniem ras polskich;
- promowanie polskich ras psów myśliwskich;

- preferowanie psów z rodowodem jako optymalnego środka do utrzymania i rozwoju cech użytkowych danej rasy psa myśliwskiego;
- harmonijny podział ról w zakresie oceny eksterieru (ZKwP) i użytkowości (PZŁ) jako kryterium hodowlanego;
- wypracowanie trybu szkolenia i powoływania sędziów pracy psów ras myśliwskich oraz instruktorów kynologii łowieckiej w ramach PZŁ;
- podjęcie rozmów za pośrednictwem ZKwP w sprawie zmiany trybu powoływania sędziów pracy psów ras myśliwskich w ramach Międzynarodowej Federacji Kynologicznej (FCI);
- rozwijanie kynologii przede wszystkim w oparciu o kluby ras psów myśliwskich lub grupy użytkowe psów myśliwskich;
- opracowanie formuły dopuszczenia do certyfikacji psów bez rodowodu (bez rodowodu ZKwP lub innej organizacji kynologicznej uznanej przez FCI; w typie ras psów myśliwskich), z jednoczesnym mechanizmem wyłączenia takich psów z hodowli;
- przywrócenie możliwości szkolenia psów ras myśliwskich według standardów przyjętych w innych krajach;
- opracowanie systemu szkolenia przewodników psów ras myśliwskich w ramach PZŁ;
- opracowanie ogólnego wzoru regulaminu klubów ras psów myśliwskich, który będzie realizował wyżej wymienione postulaty;
- rozważenie możliwości dofinansowania zakupu psów ras myśliwskich z rodowodem ZKwP lub innej organizacji kynologicznej uznanej przez FCI w zamian za pracę przewodnika z takim psem w łowisku;
- monitoring i zajmowanie oficjalnego stanowiska w sprawie krzyżówek międzyrasowych psów ras myśliwskich (np. coogar).

Powyższe zadania powinny zostać wykonane przez ZG i ZO przy wsparciu Komisji Kynologicznej NRŁ.

3.7. Strategiczne zadania

Niniejsza Strategia wskazuje kluczowe kierunki działań Zrzeszenia dla realizacji założonych celów strategicznych. Dla ułatwienia planowana działań opracowano poniżej wykaz zadań strategicznych ujęty w trzech sferach. NRŁ, działając w porozumieniu z ZG, przypisze poszczególne zadania do realizacji przez odpowiednie organy. W pierwszej kolejności należy wypracować plany działań, które będą uwzględniały strategiczne zadania. Skala nakładu sił i środków dla poszczególnych zadań jest różna, dlatego należy przeprowadzić ten proces rozważnie. Zgodnie z zasadami określonymi w podrozdziale „Systemowa aktywizacja ZG, ZO i KŁ”, do każdego zadania wskazanego w niniejszym rozdziale należy przypisać konkretną osobę odpowiedzialną za jego wykonanie. Należy też zabezpieczyć środki organizacyjne i techniczne w razie potrzeby. Z uwagi na wielość zadań należy skorzystać w pierwszej kolejności z wiedzy komisji problemowych NRŁ oraz etatowego zaplecza ZG. Ze względu na to, że Zrzeszenie dysponuje ogromną liczbą wysokiej klasy specjalistów na poziomie okręgów, zadania należy również przydzielić komisjom problemowym szczebla okręgowego, które mają uzyskać bezpośrednie wsparcie ze strony ZO. W ten sposób można w stosunkowo krótkim czasie podjąć cały wachlarz działań, które diametralnie zwiększą efektywność działania Zrzeszenia a przez to przyczynią się do poprawy naszego wizerunku i wzmocnienia pozycji wobec organów administracji publicznej, co powinno przełożyć się na rozwój organizacji.

WYMIAR PRZYRODNICZY

- Powstrzymać próby arbitralnej zmiany listy zwierząt łownych bez oparcia się na wiarygodnych badaniach oraz wypracować systemowy mechanizm decydujący o tym, czy dany gatunek jest wyłączony albo (ponownie) włączony na listę zwierząt łownych, wykorzystywać uwarunkowania prawne UE i konwencji międzynarodowych.

- Uprościć procedury eliminacji IGO, m.in. poprzez włączenie ich na listę zwierząt łownych i usunięcie wobec myśliwych obowiązku zgłaszania obecności IGO do gmin celem uzyskania wytycznych co do działań zaradczych.
- Wprowadzić wielkoobszarowy monitoring gatunków łownych i chronionych w oparciu o najnowsze technologie (m.in. monitoring termowizyjny, wykorzystanie aplikacji na telefon itp.).
- Utworzyć fundusz badań łowieckich w oparciu o stały mechanizm finansowy w budżecie Zrzeszenia.
- Podjąć intensywne działania na rzecz dopuszczenia łucznictwa jako formy wykonywania polowania.
- Podejmować działania, które wpisane są w szeroko rozumiane działania na rzecz ochrony klimatu, takie jak np. wspieranie działań rolnośrodowiskowych, ekologiczna edukacja dzieci i młodzieży czy modernizacja energetyczna budynków należących do Zrzeszenia i kół.
- Zasadniczo zaprzestać dokarmiania zwierzyny (łagodne zimy) i przekierować siły i środki na działania w obszarze czynnej ochrony (np. zakup gruntów, utrzymywanie pasów zaporowych, zakup materiału szkółkarskiego na zadrzewienia, zakup koszy i budek lęgowych, zakup urządzeń do monitoringu przyrodniczego, takich jak fotopułapki, obrączki, termowizory).
- Zainicjować proces dostosowania wielkości (zmniejszenie) rejonów hodowlanych do założeń, które leżą u podstaw ich utworzenia, tj. mają to być obszary obejmujące swym zasięgiem całoroczne areale bytowania lokalnych populacji zwierzyny.
- Wspierać działania na rzecz wyznaczania korytarzy ekologicznych i zapobiegania niekontrolowanemu powstawaniu nowej zabudowy wiejskiej wzdłuż dróg.
- Zaproponować formułę oraz uczestniczyć w grupach eksperckich ds. zarządzania populacjami poszczególnych gatunków zwierząt, np. wilk, łoś, jeleń, bóbr, kormoran.
- Przeprowadzić przegląd wszystkich OHZ PZł i na jego podstawie przyjąć działania dla realizacji wszystkich celów ustawowych, poszerzonych o obowiązkowe działania edukacyjne i promocyjne na rzecz łowiectwa.
- Przygotować OHZ PZł jako przyszłe ośrodki do wykonywania myślistwa łuczniczego.
- Uaktywnić potencjał OHZ do współpracy z uczelniami i średnimi szkołami zawodowymi (np. przygotowywanie prac magisterskich, licencjackich, zaliczeniowych itp.) oraz z ośrodkami badawczymi dla realizowania celów badawczych Zrzeszenia.
- Zaktualizować „Poradnik zagospodarowania łowisk polnych”.
- Włączyć PZł w system monitoringu ptaków.
- Wznówić kompleksowe badania łowieckie w Stacji Badawczej PZł w Czempiniu.
- Nawiązać ścisłą współpracę ze Związkiem Kynologicznym w Polsce.
- Opracować nowy system szkolenia, oceny przydatności użytkowej i hodowlanej psów myśliwskich.

WYMIAR SPOŁECZNY I GOSPODARCZY

- Przeprowadzić badanie ankietowe dotyczące społecznej akceptacji łowiectwa i rozważyć utworzenie ogólnopolskiego stowarzyszenia/fundacji wspierającej działania Zrzeszenia. Taka organizacja powinna skupiać zarówno samych myśliwych, jak również sympatyków łowiectwa, dając poczucie wspólnoty oraz poszerzone możliwości w działaniach na rzecz przyrody.
- Aktywnie promować łowiectwo w gminach i powiatach poprzez działania promocyjne i edukacyjne organizowane przez koła łowieckie (również wspólnie), przy aktywnym wsparciu ZO.
- Opracować kodeks dobrych praktyk w zakresie ograniczania szkód oraz minimalizacji konfliktów.
- ZG i ZO powinny podjąć działania na rzecz koordynacji działań wszystkich interesariuszy turystyki łowieckiej oraz współpracy z dostawcami dóbr dla myślistwa. Należy tworzyć platformy do współpracy, organizować wspólne spotkania, dzięki czemu wszystkie strony zyskają możliwość lepszej realizacji swoich interesów.
- NRŁ, przy wsparciu Komisji Naukowej, powinna opracować raport „Polska bez myśliwych. Konsekwencje gospodarcze, przyrodnicze i społeczne”, w którym należy odnieść się do kluczowych aspektów działalności łowieckiej we wszystkich jej wymiarach.

- Podjąć skuteczne działania na rzecz wpisania kultury łowieckiej na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego UNESCO.
- Zrzeszenie, korzystając ze swoich zasobów intelektualnych i organizacyjnych, powinno aktywnie włączyć się do współpracy z LP w zakresie tworzenia miejsc rekreacji, wyznaczania ostoi zwierząt, edukacji przyrodniczej i promocji aktywności myśliwych na rzecz ochrony przyrody.
- Podjąć kompleksowe działania na rzecz promocji dziczyzny i opracowania programów diet z dziczyzną, jako alternatywą (dla diabetyków, alergików, osób z zaburzeniami przemiany materii itp.).
- ZG i ZO powinny prowadzić stałe kampanie informacyjne i edukacyjne w zakresie zwalczania chorób. Należy też prowadzić stałą współpracę ze służbą weterynaryjną, resortem rolnictwa, służbami gminnymi, rolnikami i innymi podmiotami zaangażowanymi w zapobieganie i zwalczanie epizootii (ASF).
- Opracować warunki oraz podjąć systemową współpracę myśliwych (na poziomie kół, okręgów, jak i województw) przede wszystkim z rolnikami, leśnikami, społecznościami lokalnymi, organami administracji publicznej i ośrodkami naukowo-badawczymi oraz organizacjami w innych krajach dla realizacji celów określonych w niniejszej Strategii.
- Władze Zrzeszenia powinny powołać z LP i organizacjami rolniczymi wspólną grupę roboczą ds. Strategii na rzecz bioróżnorodności, która w pierwszej kolejności powinna zająć się kwestią określenia rodzajów i sposobów ochrony powierzchni kraju z zachowaniem zasad UE oraz praw myśliwych, leśników i rolników.
- Podjąć współpracę z jednostkami państwowej i ochotniczej straży pożarnej oraz organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ratownictwem medycznym w zakresie prowadzenia szkoleń dla myśliwych (zapobieganie i zwalczanie skutków klęsk i katastrof, pomoc przedmedyczna itp.).
- Pozyskać teren i budynki oraz utworzyć centrum szkoleniowe PZŁ z odpowiednim zapleczem dla przygotowania kadr do utrzymywania zdolności obronnych państwa i dla ochrony ludności.
- Myśliwi, koła łowieckie, jak również organy Zrzeszenia szczebla okręgowego powinni prowadzić stałą współpracę z odpowiednimi organami władzy, w sposób planowy i systematyczny uczestniczyć w obradach i spotkaniach oraz zajmować stanowisko w sprawach mających wpływ na łowiectwo.
- Należy rozważyć inicjatywę na rzecz wprowadzenia mechanizmu przekazywania tenuty za dzierżawę obwodów łowieckich do gmin w ramach funduszu celowego przeznaczonego na działania rolnośrodowiskowe i ochronę siedlisk.
- Zrzeszenie powinno stać się kluczowym elementem formacji ochrony ludności. W tym zakresie powinno wypracować aktywne formy współpracy z administracją państwową, samorządami lokalnymi, służbami oraz innymi organizacjami działającymi na rzecz ochrony ludności i zasobów państwa.
- Zrzeszenie powinno rozwijać program „Noga z gazu” z uwzględnieniem najskuteczniejszych metod i technik zapobiegania kolizjom. Dodatkowo, wykorzystując wspomniane wyniki badań, należy inicjować działania w tym zakresie we współpracy z Policją, zarządcami dróg, LP, parkami narodowymi oraz organizacjami zajmującymi się bezpieczeństwem na drodze.
- Należy upowszechnić program „Darz Bór – Dasz Krew” i wykorzystać do promocji Zrzeszenia.
- Władze naczelne PZŁ powinny podjąć działania zakazujące lub znacząco ograniczające umieszczanie przez myśliwych zdjęć z upolowaną zwierzyną w mediach społecznościowych.
- W każdym okręgu należy utworzyć ochotnicze patrole myśliwskie do poszukiwania osób zaginionych, które będą wyposażone w niezbędny sprzęt i system powiadamiania.
- Powołać Forum Ekologiczne skupiające, oprócz Zrzeszenia, organizacje wędkarzy, leśników, rolników, rybaków, sadowników, pszczelarzy, weterynarzy, hodowców i użytkowników koni oraz inne podobne organizacje w celu wymiany poglądów, koordynacji działań i wypracowywania wspólnych stanowisk w kwestiach związanych z ochroną oraz zrównoważonym korzystaniem z zasobów przyrodniczych.

WYMIAR ORGANIZACYJNY

- Corocznie udostępniać wszystkim myśliwym kompleksowe raporty z działalności Zrzeszenia na szczeblu krajowym i okręgowym (część merytoryczna, finansowa, organizacyjna).

- Przeprowadzić audyt struktur organizacyjnych, aby ocenić efektywność realizacji powierzonych zadań i ewentualnie zoptymalizować struktury Zrzeszenia.
- Przywrócić okręgowe rady łowieckie i utworzyć wojewódzkie rady łowieckie jako istotny element procesu przywracania samorządności Zrzeszenia.
- Opierając się na stałym monitoringu i corocznym przeglądzie, doskonalić sposoby wykonywania polowania uwzględniając bezpieczeństwo, cele przyrodnicze oraz społeczne, inicjować i wdrażać niezbędne zmiany.
- ZG i NRŁ wraz z komisjami problemowymi powinny niezwłocznie wypracować systemowe rozwiązanie problemu braku możliwości wstąpienia do kół dla młodych kandydatów. Należy rozpatrzyć możliwość obowiązku przyjmowania stażystów oraz nowych członków (po spełnieniu wymogów formalnych i etycznych) w oparciu o kilka obiektywnych kryteriów, takich jak np. brak wykonania przez KŁ planu łowieckiego w trzech kolejnych latach.
- Ze względu na przypadki pomijania formalnych procedur przyjmowania deklaracji członkowskich, należy wprowadzić obowiązkowy system składania deklaracji wyłącznie za pośrednictwem ZO, które zwrotnie mają obowiązek corocznie raportować do ZG liczbę złożonych deklaracji do kół oraz liczbę deklaracji rozpatrzonych pozytywnie.
- Należy podjąć aktywne działania na rzecz przywrócenia możliwości uczestnictwa dzieci i młodzieży w polowaniach.
- Należy podjąć starania, aby prawnie uregulować możliwość wyborów bezpośrednich do władz PZŁ (przynajmniej wybór Łowczego Krajowego).
- Wznowić organizację kursów i szkoleń dla lektorów i edukatorów łowieckich.
- Aktywnie inicjować działania na rzecz prawnego ograniczenia cyberprzemocy i ekoterroryzmu poprzez wprowadzenie norm, struktur i mechanizmów służących ochronie myśliwych. Należy również prowadzić stałe ogólnopolskie działania edukacyjne kierowane do dorosłych i dzieci oraz zlecić opracowanie podręcznika dotyczącego możliwości ochrony prawnej myśliwych oraz wytycznych w zakresie stosowania odpowiednich reguł wykładni dla skutecznej ochrony myśliwych w postępowaniach sądowych.
- Zorganizować system pomocy prawnej, obejmującej wszelkie ataki na myśliwych, które mogą naruszać obowiązujące prawo – przy aktywnym wsparciu Zrzeszenia na poziomie ZG i ZO.
- Utworzyć zespoły na poziomie krajowym i okręgowym do pozyskiwania zewnętrznych środków na działalność statutową.
- Uwzględniać i artykułować hierarchię celów w dokumentach opracowywanych w ramach PZŁ.
- Podjąć interwencje w sprawie włączenia kół łowieckich i Zrzeszenia na listę uprawnionych wnioskodawców (beneficjentów) programów pomocowych.
- Opracować projekty i wdrożyć sprzedaż materiałów promocyjnych typu koszulki, kurtki, kubki itp., pomagających w identyfikacji myśliwych podczas realizacji działań statutowych.
- Corocznie prowadzić przegląd i aktualizować dokumentację Zrzeszenia, w tym plany działań, uwzględniać zmiany prawne, trendy, zdobyte doświadczenia i wnioski z dotychczasowej działalności.
- Wypracować prosty i przejrzysty system podnoszenia kwalifikacji swoich kadr – zarówno kadry kierowniczej (kursy, studia podyplomowe), jak również wszystkich członków (szkolenia, kursy, warsztaty).
- Przeprowadzić analizę prawną, dostosować Statut oraz podjąć działania na rzecz uzyskania statusu OPP.
- Przeprowadzić przegląd strzelnic.
- Upowszechnić strzelectwo myśliwskie i zwiększyć jego dostępność.
- Zainicjować zmiany legislacyjne i zorganizować pilotażowy program myślistwa łuczniczego w wybranym OHZ.
- Przeprowadzić przeglądy działalności i opracować nowe regulaminy pracy wszystkich komórek organizacyjnych Zrzeszenia.
- Prowadzić stały monitoring trendów mających wpływ na łowiectwo i Zrzeszenie.
- Wykazywać postawę proaktywną poprzez inicjowanie i podejmowanie wyzwań zamiast biernego oczekiwania na podjęcie działań przez inne podmioty, np. przez Zarząd Główny, ministerstwa, samorządy,

rolników, leśników itd. (postuluje się opracowanie ramowego harmonogramu obowiązkowych działań na wszystkich szczeblach organizacji, opracowanie list kontrolnych wspomagających skuteczne prowadzenie takich działań we wszystkich kluczowych obszarach); prowadzić ocenę działań w oparciu o standardy pracy i realizację harmonogramów.

- Należy wypracować spójne argumenty dla członków Zrzeszenia do stosowania w odpowiedzi na postulaty ruchów antyłowickich. Dodatkowo należy opracować instrukcję dotyczącą etykiety posługiwania się mediami społecznościowymi (kultura wypowiedzi, argumentacja, unikanie prowokacji itp.).
- Monitorować zmiany w prawie (od poziomu lokalnego do unijnego).
- Wprowadzić politykę *compliance* oraz skorzystać z niezależnych audytów.
- Uczestniczyć w pracach nad aktami prawnymi na wszystkich szczeblach (od gminnego do unijnego).
- Inicjować, wspierać i koordynować projekty i programy w obszarze ochrony przyrody i być wiarygodnym partnerem dla administracji publicznej oraz środowiska naukowego.
- Zwrócić szczególną uwagę na dobór przewodniczących komisji problemowych, wybierając osoby przejawiające dużą inicjatywę w działaniu i posiadające zdolności organizacyjne i przywódcze.
- Powołać ekspertów przy ZG i ZO do poszczególnych obszarów tematycznych (opracowywanie i opiniowanie materiałów wewnętrznych, wypowiedzi do mediów, reprezentowanie Zrzeszenia w ciałach różnego szczebla).
- Przypisać zadania strategiczne wskazane w niniejszym rozdziale odpowiednim komórkom organizacyjnym Zrzeszenia wraz ze wskazaniem osób odpowiedzialnych za ich realizację; w razie potrzeby powołać zespoły zadaniowe.

3.8. Instrumenty organizacyjne w systemie realizacji Strategii

Efektywne wdrożenie założeń Strategii wymaga wypracowania odpowiedniego systemu organizacyjnego, w oparciu o istniejącą strukturę oraz poprzez zawieranie porozumień, umów oraz uczestnictwo w różnych forach zajmujących się ochroną przyrody. W ujęciu syntetycznym postuluje się następujący podział zadań w systemie realizacji Strategii:

NRŁ – praca koncepcyjna, rozważanie kierunków rozwoju, inspirowanie działań, wykorzystanie wniosków opracowywanych przez komisje problemowe, kontrola realizacji Strategii przez ZG, współpraca na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

ZG – działalność operacyjna w ścisłej kooperacji z Prezydium NRŁ, kontrola realizacji Strategii przez ZO, współpraca na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

Wojewódzkie rady łowieckie – monitoring polityki w zakresie ochrony przyrody na szczeblu wojewódzkim, współpraca z organami administracji publicznej szczebla wojewódzkiego.

ZO i okręgowe rady łowieckie – koordynacja działalności na szczeblu okręgu, wspieranie, motywowanie i kontrola działalności kół łowieckich w zakresie realizacji celów strategicznych, wsparcie prawne dla kół i myśliwych.

Koła łowieckie – prowadzenie gospodarki łowieckiej, szkolenia, współpraca w gminach.

Niniejsza Strategia powinna podlegać procesowi przeglądu realizacji w cyklu rocznym na szczeblu krajowym i okręgowym. Zbiorcze wnioski z przeglądu oraz zalecenia powinny być prezentowane podczas posiedzenia NRŁ. Naczelna Rada Łowiecka powinna zapewnić ramy organizacyjne dla prowadzenia przeglądów, które w jej imieniu prowadzi Komisja Naukowa. W 2029 r. powinien być przeprowadzony przegląd pięcioletni.

ANEKS 1: POSTULATY PZŁ

POSTULATY PZŁ ZRÓWNOWAŻONE ŁOWIECTWO I OCHRONA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Współczesne łowiectwo stanowi jeden z najistotniejszych elementów systemu ochrony przyrody. Wielowiekowa tradycja polskiego łowiectwa, w którą od zawsze wpisane było zrównoważone gospodarowanie przyrodą, daje myśliwym nie tylko prawo bycia katalizatorem zmian na rzecz utrzymania równowagi w przyrodzie, ale jest przede wszystkim obowiązkiem wynikającym z głębokiej świadomości złożoności procesów zachodzących w przyrodzie. Ten obowiązek nabiera jeszcze większej wagi w obliczu postępujących zmian cywilizacyjnych oraz coraz niższej świadomości społecznej co do praw rządzących przyrodą i roli myśliwych wykonywanej na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych. W tych uwarunkowaniach Naczelna Rada Łowiecka przedstawia kluczowe postulaty Polskiego Związku Łowieckiego, których realizacja jest niezbędna do zachowania różnorodności biologicznej, ochrony siedlisk, bezpiecznego wykonywania polowania oraz zagwarantowania konstytucyjnych praw dla myśliwych.

1	[SAMORZĄDNOŚĆ] Przywrócić pełną samorządność PZŁ.
2	[UDZIAŁ DZIECI W POLOWANIU] Przywrócić myśliwym konstytucyjne prawo rodziców wychowywania dzieci.
3	[PODNIESIENIE POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA] Umożliwić wykonywanie polowania z użyciem kuszy, łuku, używanie noktowizji i termowizji bez ograniczeń, używanie broni pneumatycznej i krótkiej (postrzałki, drapieżniki), używanie tłumików, szkolenie psów z wykorzystaniem zwierząt.
4	[EDUKACJA PRZYRODNICZA] Wprowadzić do programu szkół podstawowych i średnich tematykę edukacji przyrodniczej (w tym leśnej i łowieckiej). Udostępnić media, aby przedstawić społeczeństwu rolę łowiectwa w zarządzaniu populacjami dzikich zwierząt.
5	[ZWALCZANIE CHORÓB] Wprowadzić skuteczne mechanizmy zwalczania chorób przez właściwe służby pozostawiając myśliwym zadania zarządzania populacją.
6	[LISTA ZWIERZĄT ŁOWNYCH] Przywrócić użytkowanie łowieckie łosia oraz wprowadzić inne gatunki zwierząt na listę łownych, zwłaszcza ptaki wyrządzające istotne szkody.
7	[ZARZĄDZANIE POPULACJAMI] Przygotować i wdrożyć strategię zarządzania populacjami konfliktowych gatunków chronionych: wilka, żubra, kormorana, bobra, żurawia, niedźwiedzia, dzikich gęsi i krukowatych, w oparciu o badania przyrodnicze i monitoring populacji.
8	[ELIMINACJA IGO] Uprościć procedury eliminacji IGO poprzez włączenie ich na listę zwierząt łownych i dopuszczenie stosowania pułapek.
9	[DRAPIEŻNICTWO KOTÓW i PSÓW] Uregulować i wdrożyć skuteczne metody ograniczenia negatywnego wpływu udomowionych drapieżników na faunę.
10	[UPROSZCZENIE PROCEDUR] Wdrożenie jednoznacznych i jasnych procedur postępowania w sytuacji zdarzeń ze zwierzętami dzikimi (np. kolizje).
11	[UPORZĄDKOWANIE KWESTII ODSZKODOWAWCZYCH] Uprościć procedury zgłaszania szkód, poszerzyć listę gatunków objętych procedurą odszkodowań, udział Skarbu Państwa w kosztach odszkodowań za szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne na terenach, na których niemożliwy jest odstrzał.
12	[BADANIA NAUKOWE] Uruchomić w ramach Narodowego Centrum Nauki program badań nad gatunkami łownymi.
13	[OGRANICZENIE CYBERPRZEMOCY I EKOTERRORYZMU] Inicjować działania na rzecz prawnego ograniczenia cyberprzemocy i ekoterroryzmu poprzez wprowadzenie norm, struktur i mechanizmów służących ochronie myśliwych.

ANEKS 2: WYKAZ PLANÓW DZIAŁAŃ

Plany w poszczególnych obszarach zostaną opracowane i będą aktualizowane corocznie przez wyznaczone komisje problemowe NRŁ lub przez zespoły zadaniowe.

Plan działań 1 Edukacja i promocja	Plan działań 2 Rozwój kynologii łowieckiej	Plan działań 3 Kompleksowa współpraca z organizacjami partnerskimi i administracją państwową	Plan działań 4 Wzmocnienie poziomu wiedzy i wyszkolenia członków Zrzeszenia
Plan działań 5 Efektywne zarządzanie populacjami zwierząt	Plan działań 6 Działania na rzecz wsparcia ochrony siedlisk	Plan działań 7 Systemowy rozwój kultury łowieckiej	Plan działań 8 Rozwój strzelectwa i łucznictwa
	Plan działań 9 Monitoring gatunków ssaków i ptaków oraz wspieranie badań naukowych	Plan działań 10 Szkolenie oraz minimalizacja skutków w zakresie szkód łowieckich	

SKRÓTY

CBD	Konwencja o różnorodności biologicznej sporządzona w Rio de Janeiro 05.06.1992
CIC	Międzynarodowa Rada Łowiectwa i Ochrony Zwierzyny
EKŁ	Europejska Karta Łowiectwa i Różnorodności Biologicznej przyjęta w Strasburgu 13.07.2007
IGO	inwazyjny gatunek obcy
KŁ	koło łowieckie
KZD	Krajowy Zjazd Delegatów PZŁ
LP	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
ŁRH	Łowiecki Rejon Hodowlany
NRŁ	Naczelna Rada Łowiecka
OHZ	ośrodek hodowli zwierzyny
PZŁ	Polski Związek Łowiecki
RPŁ	Roczny Plan Łowiecki
Strategia	Strategia zrównoważonego łowiectwa w Polsce do 2030 roku z perspektywą do roku 2035
Uchwała KZD	Uchwała XXIV NKZD z 2019 r. „Kierunki działania PZŁ”
ustawa	Ustawa z 13.10.1995 r. Prawo łowieckie (Dz. U. 1995 Nr 147 poz. 713 z późn. zm.)
WODR	wojewódzki ośrodek doradztwa rolniczego
WŁPH	Wieloletni Łowiecki Plan Hodowlany
ZG	Zarząd Główny PZŁ
ZO	zarząd okręgowy
Zrzeszenie	Polski Związek Łowiecki

Słownik pojęć

Antropopresja (Human impact on the environment) – ogół bezpośrednich i pośrednich działań człowieka, prowadzących do zmian (negatywnych lub pozytywnych) w środowisku przyrodniczym.

Drapieżniki (Carnivores) – grupa zwierząt polujących, zabijających i zjadających inne zwierzęta. Należą one do rodzin psowatych, kotowatych, łasicowatych i szopowatych, np. wilk, lis, jenot, ryś, żbik, kuna, tchórz, łasica.

Ekoinnowacja (Eco-innovation) – innowacja, która poprawia efektywność wykorzystania zasobów naturalnych w gospodarce, zmniejsza negatywny wpływ działalności człowieka na środowisko lub wzmacnia odporność gospodarki na presje środowiskowe.

Ekonomia/gospodarka współdzielenia (Sharing economy) – trend przeciwny konsumpcjonizmowi zakładający dzielenie się, pożyczanie oraz wymianę produktów i usług, np. zamiast kupować samochód - można wybrać się z kimś razem w podróż, zamiast płacić za hotel - można zamieszkać u osoby prywatnej, zamiast kupować usługi (np. korepetycje, nauka języka) można skorzystać z wymiany takich usług.

Ekoschematy (Eco-schemes) – dodatkowe dopłaty dla rolników za praktyki sprzyjające ochronie środowiska i klimatu oraz dobrostanowi zwierząt, które wykraczają ponad podstawowe wymogi w zakresie zarządzania oraz normy dobrej kultury rolnej, są one zobowiązaniami dobrowolnymi, rocznymi. Do ekoschematów należą m.in. obszary z roślinami miododajnymi, retencja wody, integrowana produkcja roślinna czy tzw. rolnictwo węglowe.

Ekosystem (Ecosystem) – oznacza dynamiczne zgrupowanie roślin, zwierząt, mikroorganizmów (biocenoza) oraz ich nieożywione środowisko (biotop) wspólnie tworzące jednostkę funkcjonalną.

Ekozarządzanie (Eco-management) – opiera się na prośrodowiskowych regułach (systemach) zarządzania. Systemy zarządzania środowiskowego są dla przedsiębiorstw i innych organizacji jednym z narzędzi służących poprawie efektów ich działalności środowiskowej, zapewniających jednocześnie oszczędność energii i innych zasobów.

Eutrofizacja (Eutrophication) – wzrost żyzności – wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód.

Gatunek obcy (Alien species) – gatunek, podgatunek lub niższy takson introdukowany (przeniesiony) poza zasięg, w którym występuje (lub występował w przeszłości) w sposób naturalny, włącznie z np. gametami, nasionami, jajami tego gatunku, dzięki którym może on przeżyć i rozmnażać się. Aktualną listę gatunków obcych występujących w Polsce zamieszczono na stronie: www.iop.krakow.pl/ias.

Gatunek obcy inwazyjny (tzw. IGO) (Invasive alien species, IAS) – gatunek obcy, którego introdukcja i rozprzestrzenianie się zagraża różnorodności biologicznej.

Fot. Krzysztof Marczak

Gatunek parasolowy (Umbrella species) – nazywany również gatunkiem osłonowym, celowym lub tarczowym, to najczęściej łatwe do zauważenia taksony, obecne w świadomości społecznej i łatwo identyfikowalne (np. gatunki łowne), „priorytetowe” z jakiegokolwiek punktu widzenia, których ochrona automatycznie pociąga za sobą ochronę wielu innych gatunków.

Gospodarka niskoemisyjna (Low-emission economy) – gospodarka, której wzrost osiąga się w wyniku integracji wszystkich aspektów gospodarki wokół niskoemisyjnych technologii i praktyk, wydajnych rozwiązań energetycznych, czystszej i odnawialnej energii oraz proekologicznych innowacji technologicznych. W ramach takiej gospodarki w sposób efektywny zużywa się lub wytwarza energię i materiały, a także usuwa, bądź odzyskuje odpady metodami minimalizującymi emisję gazów cieplarnianych.

Gospodarka o obiegu zamkniętym (Circular economy) – model produkcji i konsumpcji, który polega na dzieleniu się, pożyczaniu, ponownym użyciu, naprawie, odnawianiu i recyklingu istniejących materiałów i produktów tak długo, jak to możliwe. W ten sposób wydłuża się cykl życia produktów. W praktyce oznacza to ograniczenie odpadów do minimum. Kiedy cykl życia produktu dobiega końca, surowce i odpady, które z niego pochodzą, powinny zostać w gospodarce. Można je z powodzeniem wykorzystać ponownie, tworząc w ten sposób dodatkową wartość.

Mitygacja (Mitigation) – ograniczenie wpływu działalności człowieka na powstawanie efektu cieplarnianego Ziemi, głównie poprzez zmniejszanie emisji do atmosfery gazów cieplarnianych, ograniczenie spalania paliw kopalnych, podniesienie efektywności energetycznej we wszystkich dziedzinach działalności człowieka, oszczędzanie energii. W zakres pojęcia mitygacji zmian klimatu wchodzi również działania, mające na celu zwiększenie sekwestracji węgla w glebach i lasach lub wychwytywania dwutlenku węgla z atmosfery w celu jego powtórnego magazynowania.

Monitoring przyrodniczy (Monitoring of species and habitats) – regularne obserwacje i pomiary wybranych składników przyrody żywej (gatunków, ekosystemów), prowadzone w celu pozyskania informacji o zmianach zachodzących w określonym czasie. Zbierane dane powinny umożliwić przeciwdziałanie negatywnym zmianom i podejmowanie określonych działań ochronnych, a także przewidywanie reakcji badanych elementów przyrody na dalsze zmiany środowiska. Obowiązek prowadzenia takiego monitoringu nakłada ustawa o ochronie przyrody (art. 112.1), prawodawstwo UE (m.in. Dyr. siedliskowa) i Konwencja CBD.

Natura 2000 (sieć obszarów Natura 2000) (Natura 2000 Network) – najmłodsza z form ochrony przyrody, wprowadzona w 2004 r. w Polsce jako jeden z obowiązków związanych z przystąpieniem naszego kraju do Unii Europejskiej. Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy. Drugim jej celem jest ochrona różnorodności biologicznej. Jej trzon stanowią Dyrektywa siedliskowa i Dyrektywa ptasia.

Fot. Ewelina Wysogład

Neutralność klimatyczna (Climate neutrality) – bilans między emisją gazów cieplarnianych a ich pochłanianiem przez oceany/morza, lasy i gleby bądź składowaniem (np. w technologii Carbon Capture and Storage – wychwytywanie i składowanie węgla lub Carbon Capture and Utilization – wychwytywanie i wykorzystanie węgla w procesach przemysłowych).

Pojęcie „neutralności klimatycznej” dotyczy nie tylko dwutlenku węgla, ale również innych gazów cieplarnianych (takich jak np. metan).

Obszar chroniony (wg CBD) (Protected area acc. to CBD) – oznacza obszar określony geograficznie, który jest wyznaczony, objęty odpowiednimi regulacjami i zarządzany dla osiągnięcia określonych celów związanych z ochroną.

Ochrona częściowa (Partial protection) – ochrona gatunków grzybów, roślin i zwierząt dopuszczająca możliwość redukcji liczebności populacji oraz pozyskiwanie osobników tych gatunków lub ich części.

Ochrona czynna (Active conservation) – stosowanie, w razie potrzeby, zabiegów ochronnych w celu przywrócenia naturalnego stanu ekosystemów i składników przyrody lub zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk grzybów, roślin lub zwierząt.

Ochrona ex-situ (Ex-situ conservation) – oznacza ochronę gatunku (puli genowej) poza miejscem jego naturalnego występowania np. w zagrodach hodowlanych (bankach genów).

Ochrona in-situ (In-situ conservation) – oznacza ochronę ekosystemów i naturalnych siedlisk oraz utrzymanie i restytucję zdolnych do życia populacji gatunków w ich naturalnym środowisku, a w przypadku gatunków udomowionych lub hodowlanych, w środowisku, w którym rozwinęły swoje charakterystyczne właściwości.

Pojemność siedliska (Carrying capacity of a habitat) – 1. Maksymalne możliwe zagęszczenie danej populacji (przy braku jej eksploatacji), jakie może stale utrzymywać siedlisko. 2. Zagęszczenie populacji zwierząt łownych, które zapewni maksymalną, trwałą eksploatację z danego siedliska.

Polowania stacjonarne (Resident hunting) – polowania prowadzone przez myśliwych na terenie ich kraju zamieszkania, najczęściej dokładnie na terenach przez nich zamieszkiwanych, gdzie posiadają uprawnienia do wykonywania polowań. Większość myśliwych jest mocno związana z terenami polowań pod względem społeczno-kulturowym. W związku z tym bardzo chętnie dzielą się swoją wiedzą na temat lokalnych tradycji i uwarunkowań na rzecz ochrony i gospodarowania lokalnymi gatunkami zwierzyny oraz ich siedliskami. Głównymi założeniami tego rodzaju polowań są: gospodarowanie zasobami przyrody, względy konsumpcyjne, rekreacyjne oraz kultywowanie tradycji.

Przegęszczenie (Overabundance) – sytuacja, w której liczebność populacji przekracza pojemność środowiska swojej niszy ekologicznej (pojemność siedliska).

Przyrost zrealizowany (Population growth) – roczna różnica liczebności danego gatunku pomiędzy dwoma kolejnymi sezonami łowieckimi. Na ten wskaźnik wpływa przyrost młodziży w sezonie łowieckim, pomniejszony o śmiertelność całej populacji (w wyniku np. pozyskania łowieckiego, chorób, wieku, drapieżnictwa, kłusownictwa, kolizji drogowych). Nie należy przyrostu zrealizowanego mylić z jesiennym przyrostem populacji, tj. liczbą osobników w pierwszym roku życia przypadających na jedną samicę przed rozpoczęciem głównego sezonu polowań.

Fot. Jarosław Klej

Renaturalizacja (Renaturation) – w ochronie przyrody proces przywracania środowiska do stanu naturalnego, możliwie bliskiego stanowi pierwotnemu sprzed wprowadzenia w nim niekorzystnych zmian przez człowieka. Termin ten ma szersze znaczenie niż renaturyzacja, ponieważ, oprócz działań technicznych, może również oznaczać równoległy spontaniczny proces naturalny, możliwy np. dzięki biernej ochronie.

Różnorodność biologiczna (Biodiversity) – zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów pochodzących zarówno z ekosystemów lądowych, jak i wodnych, których są one częścią. Dotyczy ono różnorodności na poziomie genu, gatunku oraz ekosystemu (art. 2 Konwencji o różnorodności biologicznej).

Sekwestracja (pochłanianie) dwutlenku węgla (Carbon sequestration) – samoistne procesy pochłaniania CO₂ przez oceany, lasy (w procesie fotosyntezy) i/lub glebę oraz aktywne wychwytywanie przez człowieka dwutlenku węgla z atmosfery i jego przechowywanie w postaci uniemożliwiającej (lub bardzo ograniczającej) uwalnianie się do atmosfery dzięki procesom fizycznym (np. sekwestracja geologiczna w głębokich strukturach geologicznych) lub dzięki procesom biologicznym (biosekwestracja).

Siedlisko (Habitat) – oznacza miejsce lub ekosystem, w którym występuje dany gatunek lub jego populacja.

Stan ochrony gatunku (Conservation status of species) – kondycja gatunku na stanowisku, obszarze Natura 2000 lub w regionie biogeograficznym, będąca sumą oddziaływań na ten gatunek i jego siedlisko, a określana w oparciu o następujące parametry: stan populacji, stan siedliska, perspektywy zachowania i zasięg (tylko na poziomie regionu biogeograficznego).

Sukcesja naturalna (Natural vegetation succession) – sukcesja odbywająca się spontanicznie, tzn. bez wpływu człowieka na jej przebieg.

Sukcesja roślinna (Vegetation succession) – kierunkowe zmiany w szacie roślinnej polegające na następowaniu po sobie zbiorowisk roślinnych (ekosystemów), różniących się strukturą i składem gatunkowym. Sukcesja rozpoczyna się od stadium inicjalnego, po którym następują stadia przejściowe, a kończy najbardziej trwałym stadium końcowym, odpowiednim dla określonych warunków siedliskowych, tzw. klimaksem.

Szlaki migracji ptaków (Flyway) – ustalone szlaki powietrzne migrujących gatunków ptaków.

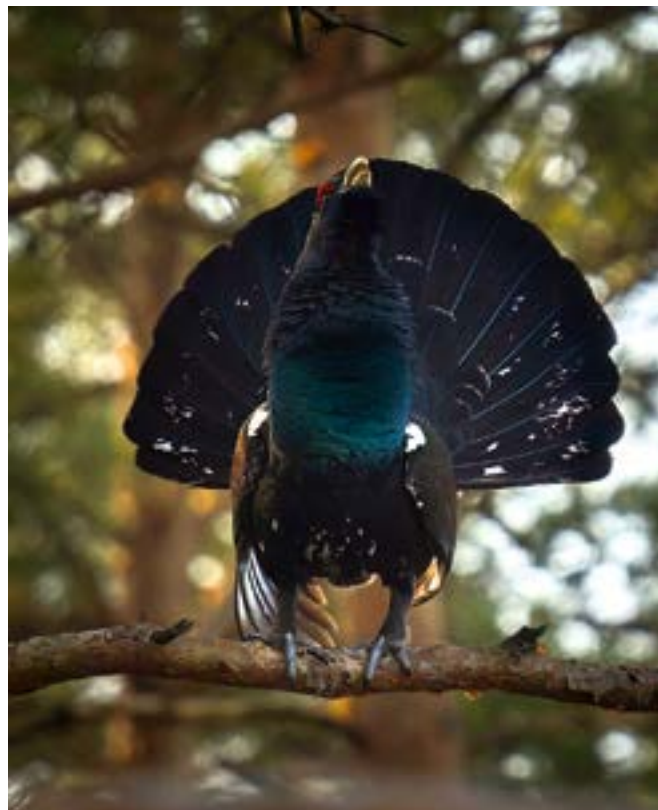

Fot. Marcin Chojnowski

Transekt (Transect) – linia wyznaczona w terenie, wzdłuż której wykonuje się obserwacje.

Turystyka myśliwska (Hunting tourism) – turystyka obejmująca polowania komercyjne, dedykowana myśliwym, którzy mogą wyjeżdżać na polowania w miejsca znacznie oddalone od domu lub własnych terenów łowieckich – często za granicę. Mogą dobrze znać miejsce docelowe oraz gatunki, na które będą polować. Stopień powiązań społeczno-kulturowych z miejscami docelowymi może być jednak różny w zależności od myśliwego. Prawo do turystyki myśliwskiej zostało uregulowane w EKŁ.

Usługi ekosystemowe (świadczona ekosystemów) (Ecosystem services) – zestaw **wytworów** i **funkcji** ekosystemów, z których korzysta społeczeństwo. Dzielą się na **usługi produkcyjne**, które dotyczą produkcji dóbr ekosystemowych takich jak żywność, woda, surowce, zasoby genetyczne, zasoby medyczne i zasoby zdobnicze; **usługi regulujące**, m.in. regulacja jakości powietrza, regulacja klimatu, amortyzacja ekstremalnych zjawisk pogodowych, regulacja cykli hydrologicznych, pochłanianie odpadów, zapobieganie erozji, kontrola płodności gleb i cyklu składników odżywczych, zapylenie i kontrola biologiczna upraw; **usługi przestrzeni życiowej** to przede wszystkim siedliska dla gatunków wędrownych i utrzymywanie różnorodności w puli genetycznej oraz **usługi kulturalne**, takie jak bodźce estetyczne, możliwości do rekreacji i turystyki, inspiracja dla kultury, sztuki i designu, duchowe doświadczenia i wspomaganie rozwoju kognitywnego.

Fot. Marek Olesiewicz

Zarządzanie dziką fauną i florą (Wildlife management) – podejmowanie działań zmierzających do utrzymywania równowagi przyrodniczej pomiędzy wszystkimi gatunkami zasiedlającymi określony ekosystem. Na podstawie monitoringu przyrodniczego oraz wiedzy naukowej ogranicza się wzrost liczebności wybranego gatunku lub stymuluje jego rozwój. Działania te powinny również uwzględniać potrzeby społeczne.

Zasoby przyrodnicze (biologiczne) (Natural (Biological) resources) – obejmują zasoby genetyczne, gatunki grzybów, roślin lub zwierząt i ich części, a także całe ekosystemy, którymi zarządza człowiek zmierzając do ich wykorzystywania bądź ochrony.

Zrównoważone łowiectwo (Sustainable hunting) – użytkowanie gatunków łownych oraz ich siedlisk w taki sposób i z taką intensywnością, żeby nie prowadziło do zmniejszenia różnorodności biologicznej w długim okresie. Dzięki temu możliwe jest zachowanie jej potencjału w stanie odpowiadającym potrzebom i aspiracjom obecnych oraz przyszłych pokoleń, a także utrzymanie statusu polowań jako akceptowanej działalności społecznej, gospodarczej i kulturowej (na podstawie definicji „zrównoważonego użytkowania” określonej w art. 2 Konwencji o różnorodności biologicznej). Zrównoważone łowiectwo przyczynia się do ochrony populacji dzikich gatunków oraz ich siedlisk, przynosząc korzyści całemu społeczeństwu.

Zrównoważone użytkowanie (Sustainable use) – oznacza użytkowanie elementów różnorodności biologicznej w taki sposób i z taką intensywnością, żeby nie prowadziło ono do jej zmniejszenia w długim czasie i tym samym pozwoliło utrzymać jej potencjał w stanie odpowiadającym potrzebom i aspiracjom obecnych oraz przyszłych pokoleń.

Zespół opracowujący Strategię

dr Szymon Hatłas – przewodniczący

prof. dr hab. Dariusz J. Gwiazdowicz

dr Mikołaj Jakubowski

© Polski Związek Łowiecki 2024

Nowy Świat 35, 00-029 Warszawa

Strategia zrównoważonego łowiectwa w Polsce do roku 2030
z perspektywą do roku 2035

Poland's sustainable hunting strategy 2030 with 2035 prospects

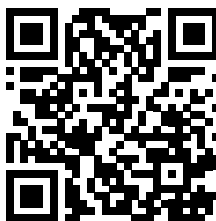
Autor fotografii na okładce

Marek Olesiewicz

Przepisy prawne

PRAWO ŁOWIECKIE I INNE AKTY PRAWNE

<https://www.pzlow.pl/przepisy-prawne/>

NACZELNA RADA ŁOWIECKA
ZARZĄD GŁÓWNY PZŁ
WARSZAWA 2024